

ELEVMEDEVIRKNING

Hvordan kan vi som skoleledere bruke aksjonsforskning for å initiere, starte opp implementering og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning?

Astri Sletteng og Heidi Olsen Sværd

*Erfaringsbasert mastergradsprogram i utdanningsledelse-120-ETCS
Institutt for pedagogikk og lærerutdanning
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Tromsø
Våren 2008*

1	Innledning.....	5
2	Aksjonsforskning – før aksjonen.....	7
2.1	Tema og problemstilling	7
2.2	Læring og motivasjon	8
2.3	Målanalyse	11
2.4	Aksjonsanalyse.....	14
2.4.1	Forskningsdesign	14
2.4.2	Forskerens rolle.....	15
2.4.3	Etiske betraktninger	16
2.5	Aksjonsforskning	18
2.5.1	Aksjonsforskning	18
2.5.2	Hvorfor valg av aksjonsforskning?	20
2.5.3	Hermeneutisk tilnærming.....	21
2.6	Milepælplan over aksjonen	23
2.7	Forutsetninger og rammer.....	24
2.8	Aksjonsplan.....	25
2.9	Kvalitativ metode.....	25
2.9.1	Intervju som kvalitativ metode	26
2.9.1.1	Intervju	26
2.9.1.2	Kvalitativt forskningsintervju	27
2.9.1.3	Planlegging av intervjuet	28
2.9.1.4	Ulike former for intervju.....	29
2.9.1.5	Intervjuguide og intervju spørsmål	30
2.9.1.6	Innhenting av tillatelse, forespørsel og informasjon.....	31
2.9.1.7	Intervjusituasjonen	32
2.9.2	Dokumentanalyse som kvalitativ metode	33
3	Aksjonen	35
3.1	Dokumentasjon, analyse og refleksjon	35
3.1.1	Informasjonsmøter	35
3.1.2	Dokumentanalyse.....	35
3.1.2.1	Beskrivelse av funn.....	36
3.1.2.2	Refleksjon og analyse av dokumentene.....	37
3.1.3	Intervju	39
3.1.3.1	Under intervjuene.....	39
3.1.3.2	Refleksjon og analyse etter intervjuene	41
3.1.3.2.1	Demokrati.....	46
3.1.3.2.2	Planlegging.....	47
3.1.3.2.3	Metode	47
3.1.3.2.4	Vurdering og refleksjon	47
3.1.3.2.5	Arbeidsplaner	48
3.1.3.2.6	Samarbeid og progresjon	48
3.1.4	Kurs, opplæring og pedagogiske debatter.....	49
3.2	Endringer underveis	50

3.3	Begrepet elevmedvirkning i vår aksjon	51
4	Aksjonsforskning - etter aksjonen.....	53
4.1	Planlegging av oppfølging	53
4.2	Oppsummering og konklusjon	57
5	Referanseliste.....	59
6	Vedlegg.....	61
6.1	Vedlegg 1 Intervjuguide – lærere.....	62
6.2	Vedlegg 2 Intervjuguide – elever.....	65
6.3	Vedlegg 3 Søknad Narvik kommune	68
6.4	Vedlegg 4 Forespørsel lærere.....	70
6.5	Vedlegg 5 Forespørsel foresatte.....	72
6.6	Vedlegg 6 Loggmal for masteroppgave - eksempel	74
6.7	Vedlegg 7 Kategorisering av intervju	75
6.8	Vedlegg 8 Dokumentanalyse av arbeidsplaner	81
6.9	Vedlegg 9 Tiltaksplan for videre oppfølging av aksjonen.....	84

1 Innledning

”Elevmedvirkning. Hm.. la mæ tenke litt..hm...det kan bety, æ vet ikke om det e rett, men medvirkning- æ vet ikke helt ka.” sa en av elevene da vi i intervjuet spurte hva elevmedvirkning betydde. Videre sa en av lærerne da vi intervjuet dem: ”Ja, det e jo sånn at elevmedvirkning - e det sånn at man skal bestemme alt sjøl?” Disse to sitatene illustrerer kanskje dagens oppfatning av elevmedvirkning på vår skole. Dette ønsket vi å finne mer ut av, og som skoleledere gjøre noe med. Vi hadde lyst til å videreutvikle elevmedvirkning på vår skole, da vi har tro på at elevene våre lærer best når de får medvirke aktivt i egen læringsprosess.

Vi er to ansatte ved Håkvik skole i Narvik kommune som nå skal forske i egen arbeidsplass. En er rektor og en er rektors stedfortreder ved denne skolen. Vi vil som skoleledere, i lag med vårt pedagogiske personale, videreutvikle vår skole. Håkvik skole er en 1 - 7 skole med 138 elever jevnt fordelt på alle årstrinn. Skolen har 11 lærere, skolefritidsordning med leder og to assistenter, i tillegg til en kontorfullmektig.

Vi har brukt aksjonsforskning som en helhetlig forskningstilnærming. Oppgaven er delt inn i tre hovedområder: Aksjonsforskning - før, under og etter aksjonen. Vi har valgt denne inndelinga og beskrevet hva som tilhører de ulike områdene, men det er glidende overganger, og mye henger sammen.

Før aksjonen startet, konsentrerte vi oss om tema, problemstilling, teori om feltet og ulike forskningsmetoder. Videre laget vi en målanalyse, situasjonsanalyse og en aksjonsanalyse, før vi drøftet aksjonsforskning og bruk av ulike metoder. Vi skisserte en milepælsplan og en aksjonsplan for aksjonen, og vi beskrev forutsetninger og rammer for aksjonen. Vi valgte intervju og dokumentanalyse som kvalitativ metode. Disse metodene har vi beskrevet før aksjonen.

Vi startet aksjonen og initieringa ved å ha informasjonsmøter om elevmedvirkning og vår aksjon i kollegiet, i elevrådet og i Brukerrådet ved skolen. Videre i aksjonen foretok vi innsamling av dokumenter, før vi hadde intervju med elever og lærere. Vi gjennomførte dokumentanalyse, før vi analyserte intervjuene og reflekterte over

dokumentene og intervjuene. Så startet vi opp implementeringa ved kursing og opplæring, informasjonsmøter og pedagogiske debatter med fokus på elevmedvirkning.

I aksjonsforskningen etter aksjonen, har vi planlagt videre oppfølging av aksjonen. I denne oppfølginga har vi planlagt videre implementering av elevmedvirkning på ulike områder på skolen vår. Vi har avsluttet med oppsummering og konklusjon.

2 Aksjonsforskning – før aksjonen

2.1 Tema og problemstilling

I resultatene fra Elevinspektørene våren 2005, skåret skolen vår lavere enn forventet på spørsmålene om elevmedvirkning. Elevene på mellomtrinnet ble stilt følgende spørsmål: Får du være med på å lage arbeidsplaner, velge mellom ulike oppgavetyper i fagene og bestemme hvordan du skal arbeide med fagene? 66% av elevene svarte at de ikke fikk være med på å lage arbeidsplaner i det hele tatt, og 17% av elevene svarte at de fikk være med i noen fag. 47 % svarte at de fikk velge mellom ulike oppgavetyper i noen fag, og 32% svarte at de ikke fikk velge her. 30% svarte at de ikke fikk være med å bestemme hvordan arbeide med fagene i noen fag, og 13% fikk ikke i det hele tatt være med å bestemme her. 57% av elevene svarte at de fikk være med på å bestemme hvordan arbeide med fagene.

I Elevundersøkelsen (tidligere kalt Elevinspektørene) for 2007, sier fortsatt så mye som 45 % av elevene våre at lærerne ikke har forklart hvordan de kan være med å bestemme hvordan de skal arbeide med fagene i noen fag, i svært få fag og ikke i noen fag. Denne situasjonen er ikke tilfredsstillende. Elevundersøkelsen kan ikke direkte sammenlignes med Elevinspektørene, da spørsmålene er endret.

Vi valgte temaet elevmedvirkning ut fra felles interesse for området. Vi har i mange år sett at vi har ei utfordring i forhold til elevmedvirkning i skolen, også på egen skole. Både som lærere og skoleledere har vi følt at dette er et område vi må ta tak i, da vi synes at det har vært vanskelig å få til elevmedvirkning i barneskolen, og at dette ikke har vært et prioritert satsingsområde på vår skole. Vi har jobbet med elevmedvirkning gjennom elevdemokrati og satt dette i system med møteplan og vedtatte regler for valg og gjennomføring av klasseråd og elevråd. Vi har derfor valgt å nå konsentrere oss om elevmedvirkning i forhold til elevenes egen læring. Vi vil at elevene skal være aktivt deltagende i eget arbeid. De skal delta aktivt i planlegging, gjennomføring og vurdering av læring. Vi har derfor valgt følgende problemstilling:

Hvordan kan vi som skoleledere bruke aksjonsforskning for å initiere, starte opp implementering og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning?

Vi vil særlig fokusere på:

- **Hvordan kan elevene delta aktivt i planlegging, gjennomføring og vurdering av læring med arbeidsplanen som et viktig redskap**

Tilnærminga vår er aksjonsforskning, og vi har igangsatt et aksjonsforskningsprosjekt på egen skole. I denne rapporten vil vi beskrive og drøfte de første fasene i aksjonsforskningsprosjektet. Vi har initiert og planlagt aksjonen og startet opp første del av implementeringsfasen.

Vi valgte å konsentrere oss om elevmedvirkning på elevenes arbeidsplaner spesielt, fordi vi mente at elevenes planlegging, gjennomføring og vurdering ville komme godt fram på elevenes ulike arbeidsplaner.

2.2 Læring og motivasjon

Siktemålet med vår forskning er å skaffe fram ny kunnskap om elevmedvirkning på Håkvik skole. Vi skiller mellom undervisning og læring. ”Med undervisning sikter vi til den aktiviteten skolen og læreren står for, og til den tilretteleggingen for læring som skolen og lærerne bidrar med. Læring handler derimot om endringer som skjer i det enkelte individ.” (Skaalvik 2005:18). Bjørgen peker på at ”læring er en aktiv prosess, et arbeid, og dette arbeidet må utføres av den som skal lære.” (Skaalvik 2005:191) ”En viktig del av læringsprosessen er derfor å framkalle relevante kunnskapsstrukturer. Dette krever en aktiv deltakelse fra elevenes side, som derfor bør gis medbestemmelse i lærings situasjonen.” (ibid:191). Elevmedvirkning har derfor stor betydning for læring.

Synet på kunnskap har endret seg gjennom tidene. Den greske filosofen Aristoteles betraktes som grunnleggeren for realismen. I dette synet på kunnskap lærer elevene gjennom observasjon og å bli forelest for. Filosofen Platon blir sett på som grunnleggeren for idealismen. Her aktiviseres det iboende hos hver enkelt ved påvirkning utenfra, for eksempel gjennom undervisning.

Vi mener at våre elever lærer best ved at de er aktive og ansvarlige. Kunnskapen læres i møtet mellom mennesker i sosial samhandling. Det er dette som kalles konstruktivistisk tradisjon. Kunnskapen er her i stadig endring og fornyelse. Skolen og læringsmiljøet vil få betydning for elevenes læring, og elevene er med og former sin egen læring.

Elevenes oppfattelse og forståelse vil være avhengig av både den sosiale, kulturelle og historiske settingen de lever i. Innenfor dette konstruktivistiske paradigmet, finner vi teorier fra både Piaget, Dewey og Vygotsky (Møller og Sundli 2007). Elevene kan ikke være med og forme sin egen læring uten elevmedvirkning. Vi vil ha aktive elever som tenker sjøl.

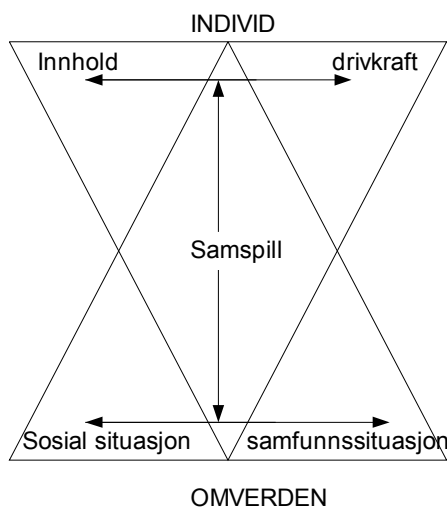
For Dewey var det viktig at elevene fikk medbestemmelse i skolen. Han la derfor vekt på at undervisningen skulle være demokratisk. For at elevene skal kunne bli kritiske tenkere, må de taes med og bli sett på som ansvarsfulle personer med egne meninger (Møller og Sundli 2007). Dette vil bl.a. få betydning for hvordan lærerne legger opp undervisninga, hvordan elever og lærere og elever og elever forholder seg til hverandre. Møller og Sundli (ibid:115) poengterer at dette også vil få betydning for "... hvordan elevene blir delaktige både i planlegging, gjennomføring og vurdering."

"Dewey la også vekt på at problemer eller spørsmål som elevene skal jobbe med, skal være elevenes egne, slik at det er av deres interesse å finne svarene eller løse problemene" (ibid:116). Vi mener at elevmedvirkning er avgjørende for om elevene vil oppleve at det er deres egne spørsmål og problemer.

Illeris (2006) skisserer en trekantmodell for utvikling av kompetanse. Denne læringstrekanten viser at læring framkommer gjennom tre dimensjoner, den innholdsmessige, den drivkraftmessige og den samspillmessige dimensjon. Den innholdsmessige dimensjonen dreier seg om viten, forståelse og ferdigheter, mens samspilldimensjonen omfatter samarbeid, handling og kommunikasjon. Det er den drivkraftmessige dimensjonen som vi som forskere i denne sammenheng er mest interessert i. Den omfatter motivasjon, følelser og vilje. I denne dimensjonen blir elevmedvirkning viktig for motivasjon og vi vil gå så langt som å si at elevmedvirkning er fundamentet for drivkraften i læring.

Illeris (2006) skisserer videre samspillet mellom den som lærer og omverdenen. Han hevder at læring er situert, dvs. ” at læringssituationen ikke alene påvirker læringen, men også er en del af den.” (Illeris 2006:108). Illeris stiller opp en ny trekantmodell for samspillsituasjonen. Grunnlinja er det sosiale plan mellom den umiddelbare sosiale situasjonen som elevene befinner seg i på skolen og den generelle samfunnsmessige situasjonen som generelt er preget av normer og strukturer. Samspillet er rettet mot individets tilegnelsesprosess som helhet.

DEN KOMPLISERENDE LÆRINGSMODEL:

Illeris (2006) skisserer ulike samspillsformer, men han hevder at den mest vidtgående og allmenne formen er deltagelse. Medinnflytelse og anerkjent posisjon er her stikkordene. ”Jo mer aktiv man er, og jo mer man engagerer sig, des større er chansen for, at man lærer noget væsentligt, og at man lærer det på en måde, så man kan huske det og bruke det i relevante sammenhænge.” (ibid:113). Læringsmulighetene blir større jo mer aktivt elevene involveres i samspillet.

”Pintrick og Schunk (1996) definerer motivasjon som en prosess som leder til at målrettet aktivitet blir igangsatt og opprettholdt.” (Skaalvik 2005:25). Motivasjon blir da noe som forklarer elevenes atferd, men vi skal også være klar over at motivasjon også forklarer unngåelse av bestemte aktiviteter (ibid 2005).

Vi skiller ofte mellom indre og ytre motivasjon. ”Deci og Ryans teori om medbestemmelse føyer seg inn i teoriene om indre motivasjon... Indre motivert atferd

kan defineres som atferd som individet har interesse for eller finner lystbetont, og som det vil utføre selv om det ikke medfører noen ytre belønning eller noen ytre konsekvenser.” (Skaalvik 2005:141). Deci og Ryans skisserer tre grunnleggende psykologiske behov: Behov for kompetanse, for selvbestemmelse og for tilhørighet. Disse blir viktige å ivareta i skolen. Det betyr at elevene må gis en viss grad av medbestemmelse, og at den må gjelde både innhold og arbeidsformer (ibid 2005). Selvbestemmelse er en umulighet dersom elevene ikke får medvirke.

Maslow er en sentral teoretiker innenfor humanistisk psykologi. Han mener at mennesket er aktivt og handlende, har en fri vilje og har behov for åndelig vekst. Maslow ser for seg at behovene utgjør et hierarki og framstilles som en pyramide. ”Øverst i Maslows pyramide finner vi behovet for å utvikle seg og bruke sine ressurser. Skolen må derfor legge til rette for utfordringer og valgmuligheter.” (Skaalvik 2005:141). Elevene vil gjennom elevmedvirkning bli aktivt handlende mennesker. Vår utfordring blir da å ha fokus på elevenes rolle som aktivt deltagende, og lærernes rolle ved aktivt å hjelpe elevene til å sette seg realistiske mål og legge til rette for medvirkning i egen læring. Elevene får da utfordringer og valgmuligheter.

2.3 Målanalyse

Både i Opplæringsloven, i Prinsipper for opplæringa og i Generell del i Kunnskapsløftet og i FNs konvensjon om barnets rettigheter omtales elevmedvirkning:

I Opplæringsloven § 2-3. *Innhald og vurdering i grunnskoleopplæringa* kan vi lese at ”Elevane skal vere aktivt med i opplæringa. Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her.” (Stette 2005:20).

I Prinsipper for opplæringen i Kunnskapsløftet (Kunnskapsløftet 2006), heretter kalt L06, utdypes bestemmelser i Opplæringsloven og Forskrift til loven. I Prinsipper for opplæringa finner vi Læringsplakatens 11 prinsipper. Her tydeliggjøres skolens forpliktelser. I 1. prinsipp skal skolen stimulere elevens lærelyst, utholdenhet og nysgjerrighet. Forenklet kan vi kalle dette for motivasjon. Hvis

elevene er i stand til å mestre oppgaver de får, vil motivasjonen kunne vedvare. I 2. prinsipp skal skolen stimulere elevene til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenkning. Møller og Sundli (2007:47) hevder at ”Å lage egne arbeidsplaner er et virkemiddel for å utvikle egne strategier. Planen kan bidra til å hjelpe eleven med å organisere og regulere egen læring og anvende tid rasjonelt for å nå kompetansemålene i læreplanen.” I 6. prinsipp skal skolen legge til rette for elevmedvirkning og for at elevene kan foreta bevisste verdivalg og valg av utdanning og fremtidig arbeid. Elevmedvirkning vil være avgjørende for om vi på skolen skal kunne stimulere elevens motivasjon (prinsipp 1) og utvikle deres læringsstrategier (prinsipp 2).

I Prinsipper for opplæringen er det et eget avsnitt om elevmedvirkning (L06 2006:33). Her står det blant annet:

Elevmedvirkning innebærer deltakelse i beslutninger som gjelder egen og gruppens læring. I et inkluderende læringsmiljø er elevmedvirkning positivt for utviklingen av sosiale relasjoner og motivasjon for læring på alle trinn i opplæringen. I arbeidet med fagene bidrar elevmedvirkning til at elevene blir mer bevisst egne læringsprosesser, og det gir større innflytelse på egen læring.

Elevene skal kunne delta i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæringen innenfor rammen av lov og forskrift, herunder læreplanverket. Hvor omfattende medvirkningen vil være, og hvordan den utøves, vil variere blant annet i forhold til alder og utviklingsnivå. Elevmedvirkning forutsetter kjennskap til valgmuligheter og deres mulige konsekvenser. Arbeidet med fagene vil på ulike måter bidra til at elevene blir kjent med egne evner og talenter. Det vil øke deres muligheter for medvirkning og evne til å ta bevisste valg.

I tillegg er det et eget avsnitt om motivasjon for læring og læringsstrategier, hvor det blant annet står:

Motiverte elever har lyst til å lære, er utholdende og nysgjerrige og viser evne til å arbeide målrettet. Erfaringer med å mestre styrker utholdenheten i medgang og motgang. ...og muligheter for aktiv medvirkning, kan bidra til lærelyst og til en positiv og realistisk oppfatning av egne talenter og muligheter.

Opplæringen skal oppmuntre elevene ved blant annet å klargjøre målene for den og legge til rette for varierte og målrettede aktiviteter. Elevene skal få, men også selv kunne velge oppgaver, som både utfordrer og gir mulighet til utforskning, alene eller sammen med andre.

I sektorplanen for pedagogisk virksomhet i Narvik kommune, har politikerne vedtatt hvilke satsingsområder som skolene skal jobbe med i perioden 2008 -2011. Her er elevmedvirkning et av de sentrale områdene. Også i FN's konvensjon om barnets rettigheter står det i punkt 12 at ”Barnet har rett til å si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt.”

Alle enhetene i Narvik kommune måtte høsten 2007 lage en virksomhetsplan for sin enhet for 2008 hvor et av punktene var ”Kvalitet på tjenestene”. Vår skole ønsket økt elevmedvirkning som et av hovedmålene. Et av delmålene for å nå målet er at elevene opplever medvirkning på flere områder enn i dag og at skolen skal videreutvikle eksisterende elevmedvirkning.

Disse konvensjoner, lover og forskrifter og lokale politiske dokumenter er skolen forpliktet til å følge. Det er vårt ansvar som skoleledere å følge opp at elevene får den undervisninga som er lovpålagt.

To offentlige utredninger konkluderer med at elevmedvirkning er viktig for både motivasjon, trivsel og mestring: I NOU (2003 nr 16) ”I første rekke” står det

.. at medvirkning og medbestemmelse ikke betyr at eleven skal bestemme, men ta del i og være aktiv i planlegging, gjennomføring og vurdering av egen læring. Læreren har en viktig rolle som motivator og tilrettelegger for læring. Det poengteres også at elevmedvirkningen er lærerstyrt. Det er lærerne som bidrar til å gi elevene realistiske ambisjoner. (NOU 2003 nr 16 :50)

Dette er resultater fra Læringslabens analyse av dataene som er basert på 52000 svar fra elever i undersøkelsen Elevinspektørene skoleåret 2001- 2002. Videre konkluderer analysen med at elever trives godt på skolen, og det er en nær sammenheng mellom elevmedvirkning og elevenes motivasjon for å lære.

I ”Tilstandsrapport for utdanningssektoren 2002” står det at ”Når elevene opplever mestring i arbeidssituasjonen på skolen, øker motivasjonen.” (Læringscenteret 2003:52).

I den samme elevundersøkelsen :

..kommer det fram at 85 % av elevene synes det er viktig å få mulighet til å påvirke hvordan arbeidet med fagene er lagt opp på skolen. Imidlertid oppgir ca 50 % av elevene at de i liten eller ingen grad får være med på å lage arbeidsplaner i de ulike fagene. 76 % sier at skolen legger forholdene godt til rette for elevrådsarbeid. Ca. 19 % av elevene opplever en stor grad av medvirkning, 42 % opplever at de medvirker i noen grad, 27 % i liten grad. Elever som opplever at de har stor grad av medvirkning på sin opplæring, sier også at de trives godt på skolen og i den klassen de tilhører, at de er interessert i å lære og at de har lærere som er flinke til å få dem til å bli interessert i å lære.

”Elevinspektørene har gitt klare indikatorer på at medbestemmelse er en vesentlig faktor for motivasjon, trivsel og mestring.” (Læringscenteret 2003:53).

Ved en gjennomgang av resultatene fra Civicundersøkelsen, en internasjonal undersøkelse om demokratisk beredskap og engasjement i 2001 og 2002 for elever på 9. årstinn og videregående opplæring, peker Mikkelsen og Fjeldstad på

..at elevskårene for demokratirelaterte kunnskaper, ferdigheter og holdninger er gode, men det ser ikke ut til at skolen har lyktes like bra i å trekke elevene med i en formell demokratisk praksis gjennom medvirkning i planlegging, valg av arbeidsmåter og vurdering (NOU 2003 nr.16 :52).

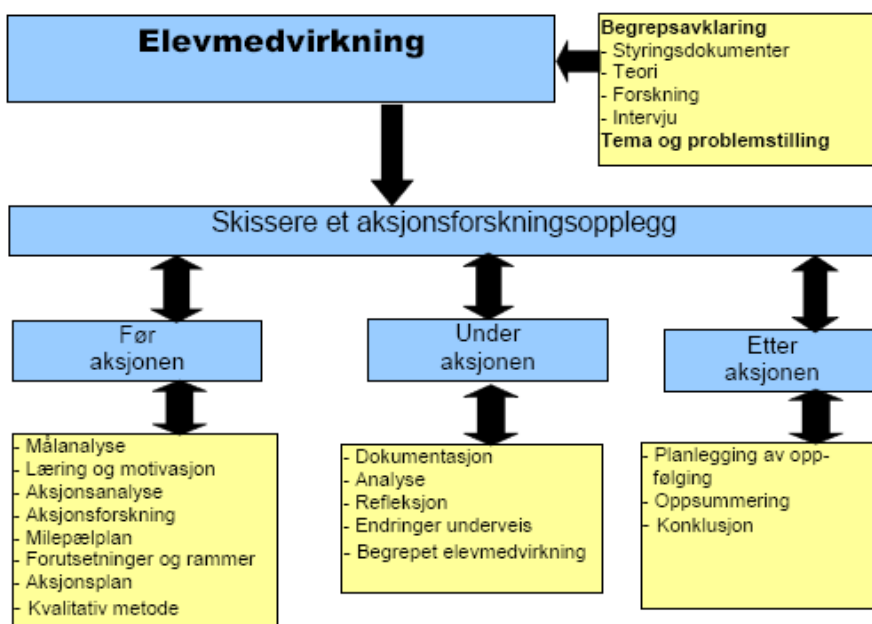
Disse offentlige utredninger og Civicundersøkelsen viser hvor viktig det er å ha fokus på elevmedvirkning i skolen. Derfor må vi jobbe aktivt med elevmedvirkning på vår skole, slik at vi får motiverte elever som opplever mestring og trivsel i skolehverdagen.

2.4 Aksjonsanalyse

Ut fra målanalysen og situasjonsanalysen startet vi en aksjon for å kartlegge og forbedre vår praksis innenfor elevmedvirkning. For å nå målet om opplevelse av økt elevmedvirkning, ville vi gjennom ei aksjonsforskning initiere, starte implementering og planlegge ei oppfølging av økt elevmedvirkning. Vi laget et forskningsdesign som tok utgangspunkt i målanalysen og situasjonsanalysen. Videre reflekterte vi over vår rolle som forskere, før vi avsluttet aksjonsanalysen med etiske betraktninger.

2.4.1 Forskningsdesign

Vi laget denne modellen over aksjonen vår:

Vi undret oss over hva både elever og lærere legger i begrepet elevmedvirkning. Derfor ville vi samle inn arbeidsplaner og intervjuer lærere og elever, og ved hjelp av styringsdokumenter, teori om feltet og ved ulike forskningsmetoder, definere begrepet.

Vi skisserte et aksjonsforskningsopplegg hvor vi planla å dokumentere praksis ved skolen ved hjelp av å analysere intervjuene og foreta dokumentanalyse av ulike arbeidsplaner. Ved hjelp av aksjonsforskning ville vi skissere hvordan vi som skoleledere kunne initiere, starte opp implementering og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning.

Det var vanskelig å planlegge helt konkret hvor langt vi ville komme i vår aksjon, da veien blir til underveis i et aksjonsforskningsopplegg. Vi syntes det var viktig å kunne planlegge videre tiltak for å økt elevmedvirkning.

2.4.2 Forskerens rolle

Som skoleledere ved skolen vil ”rektorforskeren”, gjennom sin stillingsinstruks som enhetsleder med pedagogisk, økonomisk og administrativt ansvar, ha makt over sine medarbeidere. Skolelederen må spesielt være bevisst på at hun er forsker og løfter opp og samtaler med sine deltagere om at hun har makt som skoleleder, men at vi nå sammen skal jobbe for få økt elevmedvirkning.

Lærerne fikk fullstendig informasjon om hensikten og målet med forskningen (informert samtykke) og kravet til dem. Alle opplysninger skal behandles konfidensielt (Kvale 1997), og deltagerne kan når som helst trekke seg ut av arbeidet. Postholm (2005) sier at hovedinformantene må informeres om hvilke ekstrabelastninger som prosjektet vil innebære for dem.

Siden vår forskning foregår på egen arbeidsplass, blir det etiske aspektet ved vår forskning særdeles viktig. Vi må være klar over at forskning, og spesielt kvalitativ forskning, er intervensjon i menneskers liv (Postholm 2005). Vi ville innta en aktiv deltakerrolle slik at vi deltar i å løse utfordringer. Dette vil øke læringen både hos oss

som forskere og hos våre kolleger. Vi vil måtte stå inne for vår forskning på flere måter. Det at vi skal være med på å utvikle praksis og fortsette å jobbe på en arbeidsplass i ettertid, betyr jo at vi må stå for hvert et ord og hver en avgjørelse vi tar i vår forskning.

Vi var oppmerksomme på at nærhet og distanse ville bli ei utfordring for oss, da vi ville forske på egen arbeidsplass. Den største utfordringa var å ikke få for stor nærhet til eget forskningsfelt. Vi måtte ta noen grep for ikke å bli helt blinde, ta ett skritt unna og prøve å se ting utenfra. De grepene vi tok for å få distanse var at vi valgte å være to forskere sammen for å utfylle hverandre og reflektere sammen under aksjonen. I tillegg valgte vi teknikker som ville gi oss distanse. Vi valgte kvalitative metoder som halvstrukturet intervju, hvor vi forberedte og fulgte en intervjuguide og analyserte arbeidsplaner som dokumenter. Vi valgte å ikke observere, da vi var redde for at lærerne ville følt det som invasjon. I dag har ikke vi kultur for å observere hverandre. Vi la også opp til distanse ved å bruke så lang tid som mulig i denne rapporten, da ting trer bedre fram etter hvert, og vi håpet å se flere dimensjoner. Det var stor fare å bare se det vi ønsket.

2.4.3 Etske betraktninger

Vi brukte lang tid på etiske betraktninger både før, under og etter datainnsamlinga. Vi valgte å intervjuer både elever og lærere på skolen for å få innspill om elevmedvirkning fra flest mulige sider. I tidligere forskning var det ikke vanlig å spørre mindreårige, da de ikke ble oppfattet som kompetente. Ifølge Postholm ”oppfatter man ikke lenger barn som sårbare, avhengige vesener, med behov for omsorg, men betrakter dem i stedet som aktive, meningsbærende sosiale aktører.” Postholm sier videre at ”Tidligere ble de voksne brukt som informanter som fortalte hvordan de unge opplevde hverdagsfenomener, men en slik fremgangsmåte kritiseres og forkastes delvis i dag.” (Postholm 2005:161). For oss var det viktig å høre hvordan elevene oppfattet situasjonen og hvordan de så for seg at de kunne medvirke i framtida, da de er de viktigste aktørene i skolen.

Postholm mener at nært forhold mellom forsker og forskningsdeltaker, respekt, gjensidighet og at deltakerne blir verdsatt, er noen etiske aspekter ved kvalitativ forskning som er alfa og omega i behandlingen av forskningsdeltakere. Da vi forsket på

og med barn, ble disse prinsippene spesielt viktige. Før vi intervjuet elevene, snakket vi med både dem og deres foresatte om at å intervju elevene var en viktig del av vår forskning, da elevene er viktige informanter. Vi behandlet elevene med respekt. Vi informerte elevene godt om formålet med vår forskning og at vi ønsket å videreutvikle deres skole. Postholm sier at en må huske på at "likevel er det et asymmetrisk forhold mellom barnet og den voksne forskeren, siden forskeren har makt og kontroll over forskningsprosessen." (ibid:161). Som lærere og skoleledere har vi i utgangspunktet makt over elevene.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsfag, jus og humaniora, har utviklet forskningsetiske retningslinjer. "Barns krav på beskyttelse – Når barn og unge deltar i forskning, har de særlige krav på beskyttelse i tråd med deres alder og behov."(NESH, punkt 12, 2006). "Samtykke fra foreldre/foresatte er vanligvis nødvendig, når barn under 16 år skal delta aktivt i forskning. Barn som deltar i forskning skal også informeres på lik linje med andre deltakere i prosjektet. Informasjonen barnet får må være tilpasset deres alderstrinn, slik at de forstår hva de gir aksept til." (Postholm 2005:153). Siden vi i forskningen hadde med barn helt ned i åtte års alderen, måtte vi ta hensyn til alderen på våre informanter. Vi hadde de samme forskerspørsmålene både for elevene og lærerne, men ulike intervju spørsmål tilpasset målgruppen i vår intervju-guide.

Klarer vi som forskere å være uhildet og ikke dra med oss for mye ballast, når vi skal forske der vi har vårt daglige arbeid, og der hvor vi har hatt de samme kollegene i årevis? Vi var både forskere og kollega, og vi kjenner til mange av hver enkelt medarbeideres sterke og svake sider. Vi var ekstra oppmerksomme på at det kunne være et avhengighetsforhold mellom oss som skoleledere og elevene og lærerne. Derfor informerte vi i forespørslene om at vi var studenter og forskere, ikke skoleledere her, og at de kunne trekke seg fra intervjuene når som helst.

Underveis i vår forskning var vi klar over at vi kunne oppleve solidaritetsproblemer. Vi ønsket ikke at lærerne skulle føle at de oppga eller utleverte hverandre. Vi valgte å bruke gruppeintervju for å unngå dette.

Før kvalitative datainnsamling er det i følge Ericksson i Postholm (2005:145) en del punkter vi bør være klar over: ”De som blir studert, særlig hovedinformantene, trenger så mye informasjon som mulig om hensikten med forskningen og de forskningsaktivitetene som tenkes gjennomført.” Vi planla derfor å informere elevene på de forskjellige trinnene, de foresatte gjennom Brukerrådet og lærerne i eget informasjonsmøte, i tillegg til egne skriv både til foresatte og lærere (Jfr kap.3.1.1 og vedlegg 4 og 5).

”Hovedinformantene må dessuten få kjennskap til hvilke byrder eller ekstra arbeidsbelastninger, prosjektet vil innebære for dem.” Postholm (2005). Vi planla derfor å ta ut elevene en mandag hvor de ikke gikk glipp av gjennomgang av nytt undervisningsstoff. For lærerne satte vi inn vikar.

Videre sier Postholm (2005) at det er viktig at vi som forskere har gjort oss en del etiske betraktninger, også etter at datainnsamlinga er ferdig. Informanten har rett til privatliv, noe som innebærer at deres identitet blir beskyttet. Vi har full anonymitet i forskningsmaterialet vårt, og alle personopplysninger og opptak blir makulert etter avsluttet forskning.

2.5 Aksjonsforskning

Vi vil i dette kapittelet beskrive hva aksjonsforskning er, begrunne hvorfor vi valgte aksjonsforskning som tilnærming og hvorfor aksjonsforskning definerer seg innenfor en hermeneutisk vitenskapsteori.

2.5.1 Aksjonsforskning

Vi tok utgangspunkt i en praktisk situasjon ved skolen vår. Vi hentet inn og bearbeidet data. Til slutt brakte vi forskningsresultatene tilbake til det miljøet hvor vi hentet data, nemlig skolen vår, fra. Det er dette som er aksjonsforskning for å forbedre praksis (Kleven 2002).

Målet med aksjonsforskningen vår er at vi som forskere og lærere, skal samarbeide gjennom demokratiske prosesser, for å videreutvikle og finne løsninger på det viktige området elevmedvirkning. Greenwood & Levin hevder at: ”Action research aims to solve pertinent in a given context through a democratic inquiry where professional researchers collaborate with participants in the effort to seek and enact solutions to problems of majors importance to local people (Greenwood & Levin 1998:75).

Tiller henviser til Kallebergs argumenter om at det finnes tre typer forskningsopplegg. Om vi er opptatt av hvordan noe er, var eller kanskje kommer til å bli, er det et konstaterende forskningsopplegg. I et vurderende forskningsopplegg er vi opptatt av verdier, og det er om å gjøre å argumentere mest mulig overbevisende. I et konstruerende forskningsopplegg er vi opptatt av hva vi kan og vil endre, for å få det bedre, og her finnes det realistiske og ønskelige alternativer (Tiller 1999).

I aksjonsforskning er det særlig konstruerende forskningsopplegg som er gjeldende. Hovedfokuset vil være hva vi kan og vil endre, for å bli bedre. Konstaterende og vurderende forskning er av mindre interesse enn konstruerende forskning i aksjonsforskning, men også her vil vi som forskere være opptatt av hvordan noe er, var eller kommer til å bli. Vi er også opptatt av verdier, og vi vil komme til å argumentere overbevisende om betydningen av elevmedvirkning. I vår forskning starter vi med å få oversikt over hva vi kan og gjør i praksis, og sammen jobber vi under aksjonen for å bli bedre, få økt elevmedvirkning ved skolen vår.

Aksjonsforskning er et helhetlig forskningsopplegg av konstruktiv karakter, hvor forskeren deltar aktivt for å forandre det studerte felt. Kalleberg deler forskningen i det konstruktive forskningsopplegget inn i tre områder: Variasjon, imaginasjon og intervensjon (Tiller 1999). Ved variasjon starter vi ikke med å forandre, men å lære av det gode eksempel. Vi starter intervjuene med å få fram hva vi gjør som er bra. Vi håper å få fram eksempler på hvordan elevene er med på å bestemme. Vi reflekterer sammen under intervjuene, for å lære av de mange gode eksemplene fra vår skole. Ved imaginasjon, vil vi ta konstruktiv fantasi i bruk under hele aksjonen. Vi vil forestille oss hvordan elevene kan medvirke i framtida og se framover og ”finne opp” noe som ikke er der i dag. Ved intervensjon, vil vi blande oss inn i det som skjer og ta tak i det

positive som allerede eksisterer og utvikle det videre. Her forbedrer vi det eksisterende, og vi genererer ny kunnskap. Vi vil dermed påvirke det som skjer.

Temaene som vi henter fram vil komme fra personalet sjøl. Vi vil tilrettelegge som forskere for selvreflektering både under intervjuene og i felles fora. Lærerne skal komme aktivt inn i utvikling av prosjektet. Målet er at de sjøl skal ta ansvaret for å utvikle det videre arbeidet med elevmedvirkning. Det er viktig å gi personalet tillit. Vi legger også opp til at elevene skal reflektere under intervjuene.

Konstruktive forslag til endringer vil bli lansert. Refleksjonen mellom oss som forskere og lærerne og elevene som forskningsdeltagere, håper vi vil bidra til endringer på skolen. Vi vil konstruere ny kunnskap gjennom samtaler og samhandling. Vi vil utvikle vår sannhet på området elevmedvirkning. Den vil være personlig og subjektiv, lokal og kontekstuell.

Refleksjonen er det viktige leddet mellom det vi har gjort tidligere og den framtidige handlingen (Tiller 1999). Både elevene, lærerne og vi som forskere vil være med å produsere meninger. Slik bidrar vi til hvilke handlinger vi skal gjøre for å få økt elevmedvirkning. Refleksjonen blir således kollektiv kritikk av det bestående. I aksjonsforskningen blir veien til mens vi går, en svært dynamisk og uforutsigbar metodikk.

2.5.2 Hvorfor valg av aksjonsforskning?

Vi valgte aksjonsforskning fordi vi mener at det er ei tilnærming som vil gi oss svar på vår problemstilling. Vi hadde et genuint ønske om utvikling og forandring på vår skole. Vi ville som forskere være en del av skolen og sammen med elever og lærere utvikle vår egen skole. Derfor valgte vi denne metoden hvor vi kunne forske med og ikke på. ”Når man går inn i en aksjonslæringsgruppe, er det ut fra et dypt og ekte ønske om å utvikle seg og sin organisasjon.” (Tiller 1999:49). Galtung hevder at aksjonsforskning ikke er verdifri. Aksjonsforskning er ærlig, sann forskning (Galtung 2003).

Aksjonsforskning kan produsere data som ikke er tilgjengelig gjennom annen forskning. Praktisk forandring og vitenskap går hånd i hånd i aksjonsforskning. Vi har tro på at vår skolekultur ikke vil endres uten at alle aktører i skolen jobber sammen og mot samme mål. Her vil aksjonsforskningen være til stor hjelp. Vi ville forbedre det eksisterende ved å se nærmere på hva det var vi gjorde og så generere ny kunnskap og praksis innenfor elevmedvirkning.

Vi valgte også aksjonsforskning som demokratisk vitenskap. Vi ville legge opp til at forskningen utstrålte ei demokratisk ånd, slik at alle deltagerne i forskningsprosjektet deltok aktivt i demokratiske prosesser. Derfor planla vi møtesteder hvor vi ønsket innspill før selve aksjonen, og felles tid hvor personalet jobbet samlet med elevmedvirkning under selve aksjonen.

2.5.3 Hermeneutisk tilnærming

Aksjonsforskning definerer seg mest innenfor en hermeneutisk vitenskapsteori. I Fuglesang og Olsen hevder Nielsen at ”... viden og sociale og kulturelle forhold forutsætter en forståelse af meninger og hensigter bag ytringer og handlinger.” (Fuglesang og Olsen 2004:518). Som forskere må vi forstå og forklare det som skjer underveis. Skjervheim går så langt at han sier at for å forstå hva som skjer, må vi være i et felles prosjekt med de som vi skal forske med (ibid 2004).

”Hermeneutikken er relevant i samfunnsvitenskapene fordi mye av disse fagenes datamateriale består av meningsfulle fenomener, for eksempel handlinger, muntlige ytringer og tekster. Mye av det de forsøker å forklare, er dessuten også meningsfulle fenomener, for eksempel atferdsmønstre, normer, regler, verdier, forventningsmønstre ... Fortolkning og forståelse av mening ligger derfor i bunnen på disse fagene. ... Store deler av forskningsprosessen i samfunnsvitenskapene, som i andre fag, kan dessuten oppfattes som en fortolkningsprosess.” (Gilje og Grimen 1993:144).

Vi planla å gå inn i et forskningsfelt der aktørene allerede hadde fortolket verden rundt seg. Både lærere og elever har oppfatninger om virkeligheten. Som forskere i feltet kan vi ikke se bort fra at aktørene har fortolket sin virkelighet. Samtidig skal vi som forskere drive forskning på det samme feltet og rekonstruere aktørenes fortolkninger ved hjelp av teori og begreper. Det blir viktig å klare å analysere data på en sann måte at vi får med oss aktørenes oppfatninger. Slik får vi et mest mulig sant bilde av situasjonen ved skolen.

Et annet viktig begrep i hermeneutikken er den hermeneutiske sirkel. Den peker på forbindelsen mellom det vi skal fortolke, forforståelsen og den sammenhengen eller konteksten det må fortolkes i. Man kan altså si at all fortolkning består i stadige bevegelser mellom helhet og del, mellom det vi skal fortolke og den kontekst det fortolkes i, eller mellom det vi skal fortolke og vår egen forforståelse. Den hermeneutiske sirkel slik forstått, henviser til begrunnelsessammenhenger (Gilje og Grimen 1993). For å få ei mest mulig riktig oppfatning av hvordan elevmedvirkning blir praktisert og kan videreutvikles på Håkvik skole, må vi også se på elevmedvirkning på flere områder. Slik vil mange små områder samlet kunne gi oss en helhetlig oversikt. Vi vil underveis i aksjonen tolke ut fra vår egen forforståelse. I aksjonsforskning vil deltagerne ikke bli betraktet utenfra, men involveres aktivt. Alle deltagerne, både lærerne, elevene og vi som forskere, vil fortolke det som skjer underveis. Fortolkninger er aldri helt, men mer eller mindre troverdige. Vi vil som forskere forholde oss til en verden som allerede er fortolket av både lærerne og elevene sjøl.

Hvilken fortolkning som er den beste, er ikke alltid like enkelt å finne ut av. Som mennesker tillegger vi egne og andres handlinger og synspunkter meninger. I Gilje og Grimen (1993) deler de hermeneutisk fortolkning i to kriterier for korrekt fortolkning. I det holistiske kriteriet er det den indre sammenhengen som er av betydning. En kultur, for eksempel en skole, vil ikke nødvendigvis utgjøre en harmonisk enhet. I vår forskning vil det derfor være viktig å se på ulike områder og deres fravær eller nærvær av elevmedvirkning. I aktørkriteriet må vår fortolkning samsvare med aktørens hensikt eller poeng med å gjøre det de gjør. Det blir for oss viktig å bygge på og få fram aktørens beskrivelser av seg selv og skolen de er en del av.

Deltagelse vil være kodeordet for den hermeneutiske aksjonsforsker. Virkeligheten kan forandre seg i mange mulige retninger - og ofte bestemt av hva alle aktørene i fellesskapet bestemmer seg for eller ønsker (Fuglesang og Olsen 2004).

2.6 Milepælplan over aksjonen

Vi planla hele aksjonen før vi startet. Vi valgte å lage en milepælplan for aksjonen for underveis å vite hva vi skulle gjøre, hvem som skulle delta og når vi så for oss at det hele skulle foregå.

HVA	HVEM					NÅR
	Skoleledere	Informantene	Personalet	Elevene	Fore-satte	
Planlegging av aksjonen – før aksjonen						
Tema og problemstilling	X					Juni 07
Teori	X					Juni 07
Målanalyse	X					Okt. 07
Situasjonsanalyse	X					Sept. 07
Aksjonsanalyse	X					Okt. 07
Aksjonsforskning og metode	X					Juni 07
Aksjonsplan	X					Okt. 07
Innhente tillatelser	X					
1. Personvernombudet						Okt. 07
2. Narvik kommune						Okt. 07
3. Lærere						Nov. 07
4. Foresatte						Nov. 07
Prøveintervju	X					Nov. 07

HVA	HVEM					NÅR
	Skoleledere	Informantene	Personalet	Elevene	Fore-satte	
Aksjonen						
Informasjonsmøter						
1. Hele personalet	X		X			Okt. 07
2. FAU	X				X	April 08
3. Brukerrådet	X		X	X	X	
4. Elevrådet	X			X		
5. Informantene	X	X				
Dokumentasjon						
1. Utarbeide gruppeintervju	X					Okt. 07
2. Gjennomføre gruppeintervju	X	X				Nov. 07 Jan. 08
3. Møtereferater	X					Underv.
4. Innsamling av arbeidsplaner	X			X		Okt. 07 April 08
5. Analyse av intervju	X					Jan. 08
6. Analyse av arbeidsplaner	X					Febr. 08 April 08
7. Kurs, opplæring og pedagogiske debatter	X		X			Vår 08
Initiering og implementering						
Refleksjon	X					Underv.
Endringer underveis	X					Underv.

HVA	HVEM					NÅR
	Skoleledere	Informantene	Personalet	Elevene	Fore-satte	
Aksjonsforskning – etter aksjonen						
Planlegge oppfølging av aksjonen.	X					Mars 08
Informasjonsmøter	X		X	X	X	Aug. 08
Drøfting	X					April 08
Konklusjon	X	X				April 08
Referanser	X					Underv.
Vedlegg	X					Underv.

Vi har delt inn planen i før aksjonen, selve aksjonen og etter aksjonen. Denne milepælplanen var en veiledende plan for oss og ment som et arbeidsdokument for vårt arbeid. Vi foretok bevisste valg på hva vi ønsket å gjøre før selve aksjonen startet, da vi så for oss at dette ville lette vårt arbeid videre.

2.7 Forutsetninger og rammer

På vår skole får elevene ulike ukeplaner og arbeidsplaner. Som skoleledere vet vi at skolen ikke har et felles system for elevmedvirkning i utarbeidelse og bruk av planene. De er ulikt utformet, de har ulik grad av individuell tilpasning og ulik grad av elevmedvirkning, slik vi ser det. Dette er avhengig av hvilke lærere de har og hvilket årstrinn de går på. Vi undrer oss på i hvilken grad elevene i dag er delaktige i planlegging av arbeidsplaner og hvordan vi kan få elevene til å delta aktivt i planlegginga, slik at de opplever økt elevmedvirkning. Vi undrer oss også i hvilken grad elevene får være med å bestemme hva de skal lære og hvordan de jobber med arbeidsplanen sin i dag. Videre ønsker vi å finne ut av hvordan både elever og lærere ser for seg at dette kan foregå i praksis.

Skolen har hatt flere satsingsområder de siste årene, men vi har ikke hatt nok fokus på elevmedvirkning innenfor satsingsområdene. Personalet er faglig sterke og opptatt av Lov og avtaleverk og er positive til endringer, forbedringer og faglige utfordringer.

2.8 Aksjonsplan

Vi skisserte en aksjonsplan hvor vi delte opp problemstillinga og underspørsmålet i konkrete enkeltspørsmål, planla hvordan vi ville dokumentere aksjonen, hvem som skulle delta og når det hele skulle foregå.

Spørsmål	Dokumentasjon	Hvem	Når
Hva er elevmedvirkning?	Definisjon		September 07
	Analyser etter gruppeintervju	Utvalgte elever og lærere på 2.- 6. årstrinn	Januar 08
Hvordan initiere elevmedvirkning?	Referat fra møter	Hele det pedagogisk personalet	Underveis i aksjonen
Hvordan starte opp implementering?	Beskrive hva vi gjør og hvilke valg vi tar	Hele det pedagogisk personalet	Fortløpende
Hvordan planlegge oppfølging?	Planlagt oppfølging i forskningsrapporten	Hele det pedagogisk personalet	Etter aksjonen
Hvordan kan elevene delta aktivt i planlegging, gjennomføring og vurdering av læring med arbeidsplanen som et viktig redskap?	Dokumentanalyser av arbeidsplaner	Utvalgte elever på 2. - 6. årstrinn	Oktober 07
	Referat fra møter	Hele det pedagogisk personalet	Underveis
	Analyser etter gruppeintervju	Utvalgte elever og lærere på 2. - 6. årstrinn	Januar 08

Vi planla å skrive logg gjennom hele aksjonen, etter møter med hele det pedagogiske personalet, foresatte i FAU og Brukerrådet og etter alle gruppeintervjuene for refleksjon og dokumentasjon.

2.9 Kvalitativ metode

Vi har valgt kvalitativ metode i vår forskning. ”Kvalitativ forskning innebærer å utforske menneskelige prosesser eller problemer i en virkelig setting. I kvalitativ forskning skal forskeren være åpen for hva deltagerne gjør og sier, og videre løfte deres perspektiv frem.” (Postholm 2005: 9). I skolen skjer det mange prosesser på en gang. Noen er lette å få øye på, mens andre er mer innfløkte og vanskelige å oppdage. Vi valgte intervju og dokumentanalyse som kvalitative metoder for å komme dypere inn i

de forskjellige prosessene. Postholm sier at ”En kvalitativ forsker retter blikket mot menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst.” (ibid:17).

Vi ville anvende intervju og dokumentanalyse for å komme mer inn i dybden på problemstillinga og finne svar på våre forskningsspørsmål. Grønmo (2004) hevder at hvilken tilnærming en forsker vil benytte, er avhengig av problemstillinga som skal belyses. Kleven sier at ”Dersom det er mulig å nærme seg begrepet fra flere sider, vil vi til sammen kunne kartlegge begrepet bedre og mer nyansert enn med en metode alene.” (Kleven 2002:136).

Vi kunne ha valgt observasjon som kvalitativ metode for også å komme inn i dybden, men vårt nærvær i klasserommet ville kunne få stor innflytelse på informantene. De ville kunne føle seg ubekvemme, da vi på vår skole ikke har kultur for at skoleledelsen kommer inn i klasserommet for å observere. Vi ville ikke utsette våre lærere for observasjon i deres praksisfelt, da enkelte kunne sette likhetstrekk mellom observasjon og inspeksjon, kanskje til og med oppfatte det som kontroll og overvåking. Ut fra vårt forskningsspørsmål mener vi at for oss er intervju en bedre metode enn observasjon, da vi kan samtale og oppklare hva som skjer i virkeligheten. Alle handlinger skjer innenfor en kulturell og sosial kontekst.

Når vi skal analysere kvalitative data, må vi tenke igjennom hvilken mal vi vil benytte for å få organisert materialet. Dette er en hermeneutisk prosess hvor deler som hører sammen vil samlet gi oss en helhet. Denne helheten vil gi oss en ny forståelse. Vi vil derfor organisere ulike delområder i større funnområder. Det finnes ingen fastlagt mal for å analysere kvalitativ data. Vår forståelse av materialet vil avgjøre hvilke deler som hører sammen i en helhet.

2.9.1 Intervju som kvalitativ metode

2.9.1.1 Intervju

Vi vil nå beskrive nærmere intervju som kvalitativ metode. Vi vil beskrive hva et

kvalitativt forskningsintervju er, før vi går nærmere inn på hvordan vi vil forberede intervjuene og gjøre valg i forhold til ulike former for intervju. Intervjusituasjonen er viktig å ha tenkt igjennom på forhånd. Vi har laget en intervjuguide som kan være med på å strukturere intervjuene, og hjelpe oss å holde fokus under selve intervjuene. Vi vil se nærmere på ulike typer intervjuspørsmål. Også selve intervjusituasjonen må forberedes. Vi må innhente tillatelser og praktisk tilrettelegge selve intervjusituasjonen.

2.9.1.2 Kvalitativt forskningsintervju

Det finnes ulike varianter av et forskningsintervju. Kvale hevder at ”Det viktige er at forskningsintervjuet er basert på den hverdagslige samtale eller konversasjon, men er en faglig konversasjon.” Videre sier han at ”Intervjuet skal ha en viss struktur og hensikt.” (Kvale 2001:21). ” Det kvalitative forskningsintervjuet forsøker å forstå verden fra intervjupersonenes side, å få frem betydningen av folks erfaringer, og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer.” (ibid:17). Vi mener at vi vil forstå lærernes og elevenes verden bedre ved hjelp av kvalitativt forskningsintervju. Kvale sier at ved å bruke det kvalitative forskningsintervju, vil en som forsker kunne forstå sider ved intervjupersonens dagligliv, ut fra den intervjuedes eget perspektiv (ibid). I intervjuene vil vi benytte halvstrukturerte forskningsintervju og begynne med åpne spørsmål med oppfølgingsspørsmål.

Kvale beskriver 12 ulike aspekter ved det kvalitative forskningsintervjuet. Vi har valgt ut tre aspekter som vi synes er ekstra viktige for å finne svar på våre forskerspørsmål. Det første aspektet er kvalitativt: ”Intervjuet har som mål å innhente kvalitativ kunnskap, uttrykt med vanlig språk. Det forsøker ikke å kvantifisere.” (ibid:39). Vi er ikke opptatt av kvantitet, om elevene har medvirket en eller fem ganger i høst, om det skjer hos en eller flere lærere, men å få en dypere forståelse for hva elevmedvirkning er hos oss. Det andre aspektet er positiv opplevelse: ”Et vellykket forskningsintervju kan være verdifull og berikende opplevelse for intervjupersonen, som kan få ny innsikt i sin egen livssituasjon.” (ibid:39). Vi vil at dette skal skje med våre informanter og at alle parter i skolesamfunnet skal lære av intervjuene. Dette vil i så måte gi god motivasjon for videre arbeid med temaet i hele kollegiet. Vi legger opp til at intervjupersonene gjennom intervjuene får en positiv opplevelse gjennom refleksjon over og beskrivelse

av egen praksis. Dette gjelder både for elevene og lærerne. Vi valgte gruppeintervju da vi hadde tro på at informantene ville oppleve det mer positivt under gruppeintervjuene enn om de ble intervjuet en og en. Det tredje aspektet er spesifisitet: ”Beskrivelser av spesifikke situasjoner og hendelsesforløp innhentes, ikke generelle meninger.” (ibid:39). Vi var ikke interessert i generelle meninger om elevmedvirkning, men beskrivelser av det virkelige liv på vår skole.

2.9.1.3 Planlegging av intervjuet

Før vi startet å intervju, planla vi hele prosessen. Vi så på Kvales (2001) syv stadier i intervjuundersøkelsen for å sikre oss at vi hadde planlagt intervjuene godt nok. Det er mange ulike måter å planlegge et intervju på, men den største faren er at vi i vår iver starter intervjuene uten å ha tenkt gjennom alle stadiene på forhånd.

Vi fulgte Kvales syv stadier:

1. *Tematisering*: Temaet elevmedvirkning var hele tiden det vi ville forske på. Formålet med vår forskning er å få økt elevmedvirkning på vår skole.
2. *Planlegging*: Vi planlegger å følge alle syv stadier før vi starter intervjuarbeidet. Vi må også tenke igjennom vår forskerrolle.
3. *Intervjuing*: Vi utformet intervjuguiden og reflekterte over de mellommenneskelige relasjonene. Ut fra disse refleksjonene valgte vi gruppeintervju fordi vi tror at informantene ved å reflektere sammen, vil komme fram til mest mulig refleksjon og informasjon over temaet.
4. *Transkribering*: Vi vil i kapittel 3.1.3.2 komme inn på hvordan vi vil transkribere fra muntlig til skriftlig tekst.
5. *Analysering*: Vi vil i kapittel 3.1.3.2 også beskrive hvordan vi har valgt å analysere våre intervju.
6. *Verifisering*. Vi vil etter at intervjuene er foretatt, undersøke om de er reliable og om de er valide? Er de pålitelige og har vi undersøkt det vi skulle undersøke? Vi trenger ikke å undersøke om de er generaliserbare, da våre intervju er foretatt på egen arbeidsplass og ikke vil kunne si noe om hvordan elevmedvirkning foregår på andre skoler.

7. *Rapportering.* Vi håper å kunne finne fram til hovedfunnområder som vi vil formidle på informasjonsmøter. Vi vil også jobbe videre med våre funn i samlet personale.

2.9.1.4 Ulike former for intervju

Det finnes flere ulike former for intervju. Postholm (2005) har valgt å dele opp i fire ulike former. Det planlagte, formelle intervjuet er et strukturert intervju, hvor alle spørsmålene er utformet i forkant av intervjuet. En fast rekkefølge må besvares. Dette er tidsbesparende, og det blir enklere når bearbeidinga og analysen skal foregå. I det halvplanlagte, formelle intervjuet er det mer jevnbyrdige samtaler, hvor det er planlagte hovedspørsmål og underspørsmål. I gruppeintervju intervjuer vi flere informanter samtidig eller hver for seg til samme tid. Dette kan utføres som en idémyldring eller være mer styrt slik at intervjueren stiller spørsmål til hver enkelt deltager. Det uplanlagte, halvformelle intervjuet er den mest ustrukturerte formen. Lite er planlagt på forhånd og det kan derfor stadig samles inn ny og kanskje overraskende informasjon. Her er det vanskelig å sammenligne data.

Vi valgte å bruke det halvplanlagte formelle intervjuet i gruppe. I disse intervjuene hadde vi som mål å innhente beskrivelser av de intervjuedes livsverden ut fra planlagte hovedspørsmål og underspørsmål, i jevnbyrdige samtaler. Vi mener at ved gruppeintervju vil vi få fram flere nyanser, ideer og meninger. Vi planlegger å spørre hver og en underveis i intervjuet. Vi håper at informantene vil hjelpe hverandre underveis og at de undrer seg i lag.

”Forskningsintervjuet er ikke en konversasjon mellom to likeverdige deltakere, ettersom det er forskeren som definerer og kontrollerer situasjonen.” (Kvale 2001:21). Postholm sier ”Det blir viktig i denne sammenhengen at det hele tiden er forskningens hensikt som til enhver tid styrer de valgene en gjør.” (Postholm 2005:77). Det er vi som forskere som definerer og skal kontrollere situasjonen ved hjelp av intervjuguidene. De ble utformet slik at vår hensikt med intervjuene ble styrt av valgene vi gjorde.

Uplanlagte halvformelle intervju ville gjøre det vanskelig for oss å sammenligne data. Vi mener at informantene vil føle seg tryggere i et halvplanlagt, formelt intervju.

Dersom vi hadde benyttet et planlagt, formelt intervju, vet vi at mange områder og nyanser ikke ville ha kommet fram. Både for lærerne og elevene som informanter og oss som skoleledere, var vi redde for at det kunne føles som ei tvangstrøye. Vi ville at intervjuet skulle være halvplanlagt slik at vi sikret oss at vi kom innom våre forskningsspørsmål. Vi var likevel åpen for at informantene kunne komme med flere ulike innspill underveis.

2.9.1.5 Intervjuguide og intervju spørsmål

Vi utarbeidet to intervjuguider, en for elevene og en for lærerne. (Vedlegg 1 og 2). Vi stilte de samme spørsmålene på litt ulik måte avhengig av om informantene var barn eller voksne, elever eller lærere.

”En intervjuguide inneholder emnene som skal taes opp i intervjuet, samt hvilken rekkefølge de skal ha.” (Kvale 2001:76). Vi har valgt å lage et detaljert oppsett av nøyaktige spørsmålsformuleringer. Dette gjorde vi fordi vi så for oss at det ville bli enklere å intervju og holde strukturen under intervjuene, og lettere når bearbeiding og analysen skulle foretas. Fugleseth og Skogen (2006) poengterer at intervjuguiden vil være til hjelp for intervjueren slik at han ikke mister fokus på hva intervjuet totalt sett er ment å skulle inneholde.

Vi var spesielt opptatt av at spørsmålene var korte og enkle. De ulike forhold som kom fram i svarene, kunne vi så forfølge. Kvale hevder at det avgjørende blir da intervjuerens evne til å oppfatte svarets umiddelbare betydning og det spekter av mulige meninger det åpner opp for. Dette igjen krever kjennskap til og interesse for temaet for intervjuet og intervjuets personlige interaksjon (Kvale 2001). Her vil vi ha en fordel og styrke når vi skal intervju, siden vi kjenner skolen godt og har stor interesse for området. ”Intervjuere som vet hva de spør om, og hvorfor de spør om dette, vil i intervjustadiet forsøke å klargjøre meninger som er relevante for prosjektet, fjerne tvetydighet i svarene, og dermed skape et mer pålitelig utgangspunkt for det senere analysestadiet.” (ibid:79). Vi leste teori på området før vi startet å intervju, slik at vi hadde bedre kompetanse på området elevmedvirkning.

I intervjuguidene laget vi forskerspørsmål. Disse gjorde vi om til intervjspørsmål som er uformelle med lett dagligspråk. Vi har her fulgt Kvale når vi laget spørsmålene. Intervjspørsmålene er laget for å få en naturlig samtalestrøm (Kvale 2001). Forskerspørsmålene er tematiske, mer abstrakte formuleringer enn intervjspørsmålene.

Kvale beskriver ulike typer intervjspørsmål (Kvale 2001). Vi startet intervjspørsmålene med et introduksjonsspørsmål og fulgte de opp med utdypende spørsmål. I de utdypende spørsmålene, ville vi bruke både oppfølgingsspørsmål ved å vise interesse og stille spørsmål til det som nettopp er sagt, før vi gikk videre med mer inngående spørsmål. Her planla vi å forfølge svar som ble gitt. Hvis det kom mange generelle uttalelser, planla vi mer spesifiserende spørsmål. Et eksempel fra elevguiden: ”Gjør alle elevene på trinnet ditt det samme hele tiden?” På slutten av intervjuet planla vi både direkte og indirekte spørsmål. Vi var oppmerksomme på at vi kanskje måtte sette inn strukturende spørsmål dersom informantene kom helt ”utpå jorden”. Spesielt i gruppeintervju kan det bli nødvendig med litt god struktur, slik at vi holder fokus på våre intervjspørsmål. Vi var også oppmerksomme på at taushet kunne bli nødvendig slik at intervjupersonene ville kunne få tid til å assosiere og reflektere. Vi planla å avslutte hvert emne med fortolkende spørsmål, for å være sikker på at vi hadde forstått våre informanter. Et eksempel fra lærerguiden: ”Vil det si at..” og ”Dere mener altså at...”. Det kan være fristende i en intervjusituasjon å stille ledende spørsmål. En vil jo så gjerne ha de ”rette” svarene. På denne måten er det forskerens perspektiv som kommer i forgrunnen. Dette er i strid med intensjonen i kvalitativ forskning (Postholm 2005). Dette var vi ekstra oppmerksomme på før vi startet intervjuene.

2.9.1.6 Innhenting av tillatelse, forespørsel og informasjon

Vi sendte intervjuguiden, meldeskjema og forespørlene til godkjenning til Personvernombudet for forskning. Vi hadde dermed forsikret oss om at alt var godkjent på forhånd. Før selve intervjuene startet, sendte vi en skriftlig henvendelse til vår nærmeste leder, leder i Oppvekst og Kultur, for å få tillatelse til å forske på egen arbeidsplass som del av denne mastergraden (Vedlegg 3). Vi informerte hele personalet ved skolen om vår masterforskning. Flere av lærerne sa at de ønsket å bidra som informanter. De syntes at det hørtes spennende ut. Vi forespurte de enkeltlærerne som vi

ønsket som informanter. Dette er informanter med kompetanse fra 2. – 6. årstrinn. (Vedlegg 4). I det samme møtet fikk vi innspill fra lærerne på hvilke årstrinn vi skulle velge elevinformanter fra.

Vi bestemte oss for å dele elevintervjuene i to grupper, ei med to elever fra henholdsvis 2. og 3. årstrinn, og ei gruppe med en elev fra hver av årstrinnene 4. til og med 6. Vi valgte å utelukke 7. årstrinn da vi skal følge opp videre aksjonsforskning, og disse elever da er begynt på annen skole. Vi samarbeidet med kontaktlærerne på de ulike trinnene for å finne informanter som kunne gi oss informasjon om elevmedvirkning. Vi ringte deres foresatte og innhentet etterpå skriftlig tillatelse (Vedlegg 5).

Vi informerte FAU (Foreldrenes Arbeidsutvalg) våren 2007 og Brukerrådet og Elevrådet ved skolen høsten 2007. Det var viktig for oss at de foresatte og elevene var godt informerte og så nytten i det arbeidet som skulle gjøres. Foreldrerepresentantene var interesserte og positive til vår forskning. Vi fikk gode tilbakemeldinger på at vi hadde elevene i fokus. Elevrådsrepresentantene var usikre på hva elevmedvirkning betydde og engasjerte seg derfor lite på informasjonsmøtet. De var likevel positive og syntes at det hørtes spennende ut med mer medvirkning når dette ble forklart.

2.9.1.7 Intervjusituasjonen

Siden vi valgte gruppeintervju, ville vi begge være tilstede, enten som intervjuer eller observatør. Vi ønsket å få med oss mest mulig detaljer fra intervjuene, da vi begge to skulle bearbeide og analysere intervjuene. Rektor skulle intervjuer lærerne og rektors stedfortreder skulle intervjuer elevene.

Vi forberedte intervjusituasjonen før selve intervjuene startet. Aller viktigst var det å prøve ut hvilket opptakssystem vi skulle bruke. Vi avtalte i god tid med lærerne og elevene når vi skulle ha intervjuene og temaene for intervjuene. Tidspunktet for intervjuene skulle være først på dagen mens vi alle var uthvilte og opplagte. Vikar for lærerne ville bli ordnet i god tid før intervjuet. For de av elevene som gikk glipp av undervisning når intervjuet foregikk, ville vi avtale med elevene og deres foresatte om arbeid på deres individuelle arbeidsplan.

Vi planla å bruke et grupperom som ligger litt i bakkant av skolegården langt unna elever og telefoner, slik at ingen kunne forstyrre oss. Vi ville foreta intervjuene de dagene hvor rektor ikke var alene på kontoret, slik at skolens sekretær kunne ta alle telefoner og henvendelser som kom til skolen. Det var viktig for oss at respondentene kjente seg trygge og veltilpassete i intervjusituasjonen. Kvale sier at:

Forskningsintervjuet er en mellommenneskelig situasjon, en samtale mellom to parter om et tema av felles interesse. Det er en bestemt form for menneskelig interaksjon hvor kunnskapen fremkommer gjennom dialog. Intervjueren må etablere en atmosfære hvor den intervjuede føler seg trygg nok til å snakke fritt om sine egne opplevelser og følelser. Dette medfører en ømtålig balansegang mellom kunnskapsinnhenting og de etiske sidene ved den emosjonelle, menneskelige interaksjonen (Kvale 2001:73.)

Før intervjuene planla vi at vi måtte småprate litt før vi gikk i gang med de planlagte spørsmålene. Dette gjaldt spesielt de yngre respondentene. Vi ville starte med å prate om løst og fast, en oppvarmingssamtale, og servere kaffe, te, saft og en kjeks. Vi avtalte tidsrammen på forhånd slik at vi lettere kunne bevare roen. Kvale mener også at ”aktiv lytting – intervjuerens evne til å lytte på en aktiv måte til det intervjupersonen sier – kan være av større betydning enn mestring av ulike spørreteknikker.” (Kvale 2001:79). Vi var bevisste på at vi måtte lytte aktivt til hva respondentene hadde å fortelle oss.

2.9.2 Dokumentanalyse som kvalitativ metode

Grønmo (2004) hevder at kvalitativ innholdsanalyse bygger på en systematisk gjennomgang av dokumenter, hvor man ønsker å kategorisere innholdet og registrere data som er relevante for problemstillingen. ”Innholdet i ulike dokumenter blir gjennomgått systematisk med sikte på å finne relevant informasjon om de forholdene som skal studeres.” (ibid:187).

Vi planla å samle inn arbeidsplaner fra elevene på 2. – 6. årstrinn før aksjonen startet i midten av september og første uke i oktober. Vi planla også å samle inn og analysere underveis i aksjonen i april. Vi ønsket å analysere ulike arbeidsplaner fra elevene for å se om vi kunne finne ut av om det ble praktisert elevmedvirkning på de ulike trinnene. Vi ville se på arbeidsplanene før intervjuene startet, slik at vi var mest mulig forberedt før vi foretok intervjuene. Vi så for oss at dokumentanalysene og intervjuene samla ville

gi oss et innblikk av nåsituasjonen ved skolen. Arbeidsplanene i april ville kanskje vise oss om noen endringer i elevmedvirkning hadde skjedd.

3 Aksjonen

3.1 Dokumentasjon, analyse og refleksjon

Vi vil nå dokumentere, analysere og reflektere over det som skjedde fortløpende under aksjonen.

3.1.1 Informasjonsmøter

Vi skrev logg etter alle møtene med lærerne, elevene og de foresatte. Her skrev vi referat fra møtene og refleksjon over disse. Vi brukte en fast loggmal (Vedlegg 7). Generelt kan vi si at vi ble godt mottatt i alle informasjonsmøtene. Vi var derfor svært optimistiske før vi startet aksjonen og spesielt oppglødde før intervjuene. Vi var godt forberedte før intervjuene startet.

3.1.2 Dokumentanalyse

På skolen vår blir alle ukeplaner og arbeidsplaner lagt ut på et fellesområde på skolens server. Første og andre årstrinn har ukeplaner mens de andre årstrinnene både har ukeplaner og arbeidsplaner. Vi startet arbeidet med dokumentanalyse ved å hente planer fra alle trinn for uke 40. Vi leste først gjennom alle planene nøye før vi strukturerte og klargjorde materialet for nærmere analyse. Vi bestemte oss for hvilke kategorier vi skulle bruke for å analysere dokumentene. Vi valgte å sammenfatte i ni kategorier: Utarbeidelse av arbeidsplaner, arbeidsplanøker, valg av oppgaver, planlegging, vurdering, leselekser, metoder, avtaler på elevsamtaler og samtaletimer og demokrati. Etter å ha analysert denne uka, fant vi fort ut at vi hadde alt for tynt grunnlag til å kunne si noe om elevmedvirkning som framkommer på arbeidsplanen. Blant annet har ikke trinnene klasseråd hver uke. Vi valgte derfor å samle inn og analysere to ekstra uker, uke 38 og uke 39, for å få mer utfyllende og korrekt informasjon og for at vår analyse skulle bli mest mulig reliable.

3.1.2.1 Beskrivelse av funn

Vi ville finne ut av om elevene var delaktige i utarbeidelse av arbeidsplanene. Vi fant ingen funn som tilsa elevmedvirkning på dette området.

På vår skole har vi i ulikt omfang økter hvor elevene sjøl velger arbeid ut fra en arbeidsplan. Ved å analysere disse arbeidsplanene og ukeplanene ville vi finne ut hvor mange arbeidsplanøkter elevene hadde på de ulike årstrinn hver uke. På første årstrinn hadde de ingen arbeidsplanøkter, på andre, tredje, femte og syvende årstrinn hadde de to og tre økter, mens fjerde og sjette årstrinn hadde mellom fire og seks økter hver uke. Hver økt varierte i tid fra tretti til seksti minutter.

Vi ville undersøke om det framkom på arbeidsplanene om elevene fikk velge oppgaver sjøl og om de fikk velge innhold og omfang på oppgaver. På første årstrinn fikk enkeltelever velge å gjøre ekstralekser. På andre årstrinn fikk de flere valg. Disse ukene fikk de velge ord til ukas ord, bokstavform, ”kanoppgaver” i matematikk, tema i turboka, hvilke sider de ønsket i leselekse og ord fra ABC. På tredje årstrinn fikk de i alle tre uker velge ”børoppgaver” i norsk og matematikk. Den ene uka fikk de i tillegg når de skulle skrive, velge tema fra tur ved elva og dyr fra tur i fjæra. På fjerde årstrinn hadde de alle ukene ”kanoppgaver” i norsk, engelsk og matematikk. De fikk også velge bok i leseprosjekt. På femte årstrinn hadde de ”børoppgaver” i norsk og engelsk i to av ukene, og i matematikk den ene uka. Ellers fikk de gjøre valg av tema fra bytur, valg av dyr i Natur og miljø, valg av engelske ord på bytur, valg av by i England, valg av dikt og valg om de ville skrive på engelsk eller norsk i en oppgave. På sjette trinn var det ”børoppgaver” i matematikk, norsk og engelsk og ”kanoppgaver” i norsk og engelsk. Dette årstrinnet hadde også valg av digital oppgave, valg av lengde på KRL oppgave og valg av tid i leseprosjekt ut over tretti minutter. På sjuende årstrinn fikk de i tillegg til ”børoppgaver” i norsk, matematikk og engelsk valg av arbeidsmengde ut over ett minimum i leseprosjekt.

Vi ønsket å finne ut om elevene var med i planlegging av sitt eget arbeid. Ut fra arbeidsplanene var det ingen elevmedvirkning i planlegging på første til femte årstrinn. På sjette årstrinn fikk elevene en gang velge presentasjonsform ved hjelp av målark og de fikk planlegge utvida storfriminutt den ene uka. På sjuende årstrinn fikk elevene planlegge aktivitetsdag for hele skolen.

Ut fra arbeidsplanene kunne vi ikke finne ut om elevene på første til femte årstrinn deltok i vurdering av eget arbeid. På sjette og sjuende årstrinn fant vi at elevene brukte et mållark i bruk av ordliste og ved vurdering av om de kunne j – lyden.

På første, andre og femte årstrinn valgte lærerne leselekse alle ukene. På andre årstrinn fikk de ei uke velge lesebok sjøl og på fjerde og sjette årstrinn valgte de bok og antall sider. På sjuende årstrinn valgte de bok i leseprosjektet ”Grip boka”.

Når det gjelder metoder framkom det på arbeidsplanene at det er kun to årstrinn som har dette valget. På femte årstrinn fikk elevene velge bruk av bok/ leksikon eller Internett i engelsk og Natur og miljø. I tillegg fikk de velge om de ville skrive på PC eller i norskbok for hand. På sjette årstrinn fikk de velge metode for presentasjon og metode i leseprosjekt, enten egenlesing, høre på lydbok eller at en voksen leser høyt.

Avtaler som ble gjort etter samtaler med kontaktlærer framkom ikke på noen av arbeidsplanene. Sjette og sjuende årstrinn hadde klasseråd disse ukene.

3.1.2.2 Refleksjon og analyse av dokumentene.

Vi kan ikke konkludere med omfang av elevmedvirkning ved bare å analysere arbeidsplanene, da dette vil gi oss mangelfull informasjon. Alt elevene gjør framkommer ikke på disse planene, og på noen trinn var planene mer utfyllende enn på andre trinn. Det var likevel enklere å lese ut av planene på enkeltområder som valg av metoder og valg av oppgaver enn på områder som planlegging og vurdering. Det er derfor vanskelig for oss å konkludere med omfang av delaktighet i vurdering og planlegging. Vi kunne ikke lese ut av disse dokumentene om elevene bruker mållark og eventuelt i hvilket omfang, da dette arbeidet nødvendigvis ikke er skrevet inn i arbeidsplanen.

Ut fra funnene ser vi at arbeidsplanene er ulikt utformet både i design og innhold fra årstrinn til årstrinn. Spesielt gjelder dette for syvende årstrinn, da lite av arbeidet framkommer på planene. Vi kan ikke ut fra arbeidsplanene lese hvor lang ei

arbeidsplanøkt er. Det er lite tydelige progresjoner fra årstrinn til årstrinn blant annet i omfang av arbeidsplanøker og i valg av oppgaver.

Vi ser at i norsk, engelsk og matematikk er det en del elevmedvirkning. Elevmedvirkningen er nesten fraværende i de andre fagene på enkelte årstrinn, men også her er det variasjoner fra trinn til trinn. De praktisk - estetiske fagene som kunst og handverk, musikk og heimkunnskap, fremkommer ikke på arbeidsplanene. Vi ønsker at alt arbeid i alle fag som elevene skal gjøre skal framkomme på planene. Vi er positivt overrasket over at det er så stort omfang av elevmedvirkning på enkelte trinn når det gjelder valg av oppgaver. Vi ser at det er variasjon i omfang på valg av oppgaver. Det er lite elevmedvirkning ut fra det som framkommer på planene på spesielt to årstrinn.

Vi undrer oss på omfanget av elevmedvirkning i ”kan - og bør oppgaver” i enkelte fag. Vi lurer på om dette er reelle valg for elevene, eller om det er oppgaver de må gjøre dersom de får tid, såkalte ekstraoppgaver.

Hva slags form for vurdering og i hvilket omfang vurderingsarbeidet har, framkommer lite på arbeidsplanene. Dette ønsker vi å vite mer om og å ta tak i i videre arbeid, spesielt med fokus på elevmedvirkning. Vår skole har ikke jobbet spesielt med vurderingsarbeid, og dette må vi ut fra de nye forskriftene om underveisvurdering og elevmedvirkning i kap.3 om Vurdering i Forskrift til Opplæringsloven .

Vi ønsker at også avtaler etter elevsamtaler og samtaletimer skal framkomme på elevenes arbeidsplaner, da dette er elevmedvirkning i praksis.

Selv om det ikke framkom om alle årstrinnene har klasseråd, kan vi ikke konkludere med at dette er fraværende på de andre trinnene. Møtene kan være avholdt på andre uker eller ikke skrevet inn på ukeplanene. Vi ønsker at disse møtene skal framkomme på ukeplanene på alle trinn, for å synliggjøre at vi tar dette arbeidet på alvor.

3.1.3 Intervju

Vi vil først beskrive hvordan vi gjennomførte intervjuene før vi analyserer og reflekterer over det som framkom.

3.1.3.1 Under intervjuene

Vi brukte Windows Movie Maker på bærbar PC til opptak under intervjuene. Lyden fungerte godt, og det var et enkelt verktøy å bruke under transkriberinga etterpå. Etter at vi hadde prøveintervjuet før oppstart, ble vi enige om at bisitter også skulle kunne være delaktig dersom det falt seg naturlig. Tre ganger underveis i intervjuene med elever fra 4. –6. årstrinn og med lærerne, var det naturlig at bisitter var delaktig. Det var lurt at bisitter ikke kom inn så mye da samtalen fløt godt mellom intervjuer og informanter i disse to intervjuene. I intervjuet med de minste elevene på 2. og 3. årstrinn, ble det naturlig at bisitter var mer aktiv, da dette intervjuet fikk mer form som samtale mellom informantene og intervjuerne.

Elevene på 4., 5. og 6. årstrinn ble først intervjuet. Intervjuet gikk greit, elevene var stolte og glade for å få være med. Intervjueren og elevene klarte godt å holde fokus under hele intervjuet. Det var god stemning og god og åpen tone underveis. Vi hadde inntrykk av at elevene var ærlige og hadde lyst å dele sine erfaringer med oss.

Intervjuguiden var under dette intervjuet et godt hjelpemiddel, selv om vi måtte utdype spørsmål og begreper underveis. Vi måtte også komme med konkrete eksempler på elevmedvirkning, da elevene ikke alltid husket hvordan de jobber i det daglige. I tillegg hadde de problemer med å forstå begrepet elevmedvirkning. Vi hadde forventet at de husket mer fra sin egen skolehverdag. De husket ikke at de sjøl får bestemme innhold i foredrag og at de i fysisk fostring har mitt valg og klassens valg.

Etter at vi hadde intervjuet elevene, var det lærernes tur. Også under dette intervjuet var det god stemning. Vi opplevde at alle var ærlige og ga mye av seg sjøl. Vi hadde med reflekterte informanter å gjøre. Det kom mye konstruktiv refleksjon underveis, både om

nåsituasjonen og hvordan de ser for seg framtida. Det var tydelig at også informantene ønsket økt elevmedvirkning.

Vi brukte som planlagt gruppeintervju ved alle tre intervjuene. I ettertid ser vi at det var lurt å intervju i gruppe for de største elevene og for lærerne. Både elever og lærere mente hverandre på områder med elevmedvirkning. Spesielt i dette elevintervjuet, så vi at elevene ”kom på” når de hørte hva de andre informantene svarte. En elev kom for eksempel på at hans årstrinn hadde klasseråd da han hørte at de andre hadde det. Vi ser store fordeler med gruppeintervju, da informantene samla stod for en god redegjørelse og refleksjon. Vi tror at det hadde blitt mer ”fattig” dersom vi hadde hatt individuelle intervju. I gruppeintervjuet på de minste elevene derimot, fikk vi ikke inntrykk av at informantene ”kom på” underveis etter som de andre pratet. Den enkelte var mest opptatt av seg og sitt. Vi kunne for denne aldersgruppa, 7 og 8 åringer, kanskje ha fått samme informasjon og refleksjon med individuelle intervju.

Vi ser i ettertid at våre intervjugrupper var godt sammensatt og ga oss mye informasjon. Vi fikk igjen for nøye utvelgelse av informanter, slik som tidligere beskrevet i kap. 2.9.1.6.

Planlagt halvstrukturert intervju fungerte godt for oss. Intervjueren fulgte guiden med syv forskningsspørsmål i intervjuene med de eldste elevene og lærerne. Tema og oppfølgingsspørsmål ble brukt der det var naturlig. Til en viss grad fulgte vi hovedtemaene i guiden for de aller minste. Vi kuttet ut to områder, definisjon på elevmedvirkning og hvem som utarbeider arbeidsplaner. Grunnen til dette var at vi ønsket å korte ned på tiden intervjuet varte, for at de minste skulle klare å holde konsentrasjonen. I tillegg fikk vi denne informasjonen i de andre intervjuene. Vi forenklet en del spørsmål slik at de var forståelige for denne aldersgruppen. Denne forenklinga fungerte godt. Vi ser at det var viktig at intervjueren holdt fokus, og at bisitter fulgte godt med og kom med oppfølgingsspørsmål som kunne utdypes nærmere.

I etterkant tenker vi at intervjueren burde være flinkere til å la ulike informanter starte med å svare på våre spørsmål. I intervjuene med de eldste elevene og lærerne, var det en informant som startet raskt og uoppfordret, og intervjueren stoppet ikke denne informanten. Alle fikk svare underveis, men intervjueren måtte spesielt henvende seg til

og slippe til noen informanter. Hos de minste var det ingen som dominerte, men det var en elev som var ekstra god informant, da han hadde flere tanker rundt emnene.

Da vi utformet intervjuguidene, planla vi at intervjuene skulle vare omtrent en time. Elevintervjuet med de største elevene tok 56 minutter og lærerintervjuet 58 minutter. Under begge intervjuene var vi innom alle planlagte tema, og vi fikk svar på våre forskningsspørsmål. Disse elevene fikk saft og kjeks, mens lærerne fikk kun kaffe og brus da vi under transkriberinga av elevintervjuene hørte slafsing av kjeksspising på opptakene. Dette forstyrret transkriberinga. De minste elevene ble intervjuet i 28 minutter. Disse klarte å holde fokus hele tida. ”Det hær va arti”, var siste kommentar fra en elev etter intervjuet.

3.1.3.2 Refleksjon og analyse etter intervjuene

Før intervjuene startet, diskuterte vi og gjorde hverandre oppmerksomme på at vi måtte huske på å la informantene slippe til og ikke avbryte dem underveis uten at det var nødvendig. Da vi hørte igjennom opptakene etter intervjuene, syntes vi at intervjueren var god til å la informantene snakke ferdig uten å avbryte. Vi syns vi oppsummerte litt vel mye etter hvert emne. Vi ser i ettertid at dette var unødvendig, da vi ofte repeterte det som allerede var sagt.

Etter at vi hadde intervjuet, startet vi bearbeidinga med å transkribere alle intervjuene. Vi anonymiserte informantene ved å presentere elevene som E1, E2, E3, E4, E5, E6 og E7. De tre første elevene var fra årstrinn 4, 5 og 6, og de fire siste elevene fra årstrinn 2 og 3. Vi anonymiserte lærerne som L1, L2, L3 og L4. Vi fikk ei ny erfaring ved å transkribere. Det tok mye lengre tid enn forventet. Vi ser likevel i ettertid at det var et viktig arbeid som ble gjort, spesielt da vi skulle analysere intervjuene. Vi oppdaget mange momenter og nyanser etter hvert som vi transkriberte.

Kvale skisserer seks trinn for hvordan analysere intervju. Vi har ikke fulgt trinnene slavisk, men hatt dem som utgangspunkt for analysering. ”De forutsetter ikke hverandre, verken kronologisk eller logisk.” (Kvale 2001:122). Vi startet med at intervjupersonene fikk beskrive sin livsverden under intervjuene. I det neste trinnet så vi at informantene oppdaget nye forhold som de så betydningen av. Som intervjuere tolket

vi ikke under disse to trinnene. På neste trinn foretok vi ei fortetting og fortolking i løpet av intervjuet. Vi fikk da en umiddelbar bekreftelse eller avkreftelse av våre tolkninger. Et eksempel fra intervjuet med lærerne tolket og spurte intervjueren: ”Da tenke du L4 på mestring og motivasjon?” L4 svarte: ” Ja , mestring og læreren som inspirator.. ” Intervjueren tolket så videre ut fra samtalen tidligere: ”...og da e det jo litt åpne oppgava med medvirkning på en annen måte enn om du har historielekse med faste spørsmål.” (Intervju 07.01.08). Et annet eksempel har vi fra intervjuet med de største elevene. Intervjueren fortolket det som ble sagt :

” det vil si det, E1 at hvis æ førstår dæ rett, at dåkker har nån tima kor alle må jobbe med for eksempel matte eller norsk eller engelsk eller ka det e - og så har dåkker andre tima som dåkker kan jobbe med de tingane som dåkker sjøl velge utifra arbeidsplanen.”E1 svarte:” Hm hm.” (Intervju 21.11.07).

Vi tolket som forskere det transkriberte intervjuet sammen. Etter transkriberinga oppsummerte vi alle intervjuene med utgangspunkt i intervjuguidene. Vi samlet sitater og svar fra informantene i områder ut fra våre syv forskningsspørsmål. Vi valgte det som vi mente var av betydning for forskningen vår. Denne oppsummeringa var et godt hjelpemiddel før kategoriseringa og når vi skulle analysere resultatene fra intervjuene. Vi kategoriserte ved å samle enkeltuttalelser som hørte sammen, til en beskrivende tekst i ulike kategorier ut fra våre forskningsspørsmål i ett og samme skjema (Vedlegg 8). Vi forkortet uttalelser til kortere formuleringer. Vi hadde ikke behov for å gjenintervjue, da vi fikk grundige svar og beskrivelser i våre intervjuer. Vi laget syv tabeller med de ulike forskningsspørsmål som overskrifter. Under hvert forskningsspørsmål satte vi inn intervju spørsmålene til elevene og lærerne og skjematizerte svarene.

Det første vi ville finne ut av i intervjuene, var hva elever og lærere la i begrepet elevmedvirkning. Ingen av elevene visste hva begrepet betydde. En av elevene sa: ”Elevmedvirkning. Hm.. la mæ tenke litt... hm...det kan bety, æ vet ikke om det e rett (nei) men medvirkning - æ vet ikke helt ka.” (E2 intervju 21.11.07). Lærerne hadde to definisjoner på begrepet elevmedvirkning. Den ene gikk på det å ta ansvar og den andre på det å ha innflytelse: ”Det e vel littegranne det at elevane skal ha litt innflytelse på sin egen skolehverdag.” (L1 intervju 07.01.08). Ellers hadde de mange konkrete eksempler når de prøvde å definere begrepet.

”Hvordan medvirker elevene i dag?” var vårt neste spørsmål. ”Ikke så sinnsykt mye før å si det sann,” var det første spontane svaret fra en av de største elevene (E1 intervju 21.11.07). Dette viste seg å være et representativt svar før de hadde reflektert sammen, og sammen kom på mange eksempler fra sin skolehverdag. Elevene hadde ikke tenkt over hver for seg at de både gjorde valg og fikk være med på å bestemme en god del på skolen. Dette kom de på etter som intervjueren tok for seg fag etter fag. De fortalte at de noen ganger fikk være med på å bestemme valg av metoder i prosjekter, presentasjoner og annen læring.

”...ho EE e jo den læsehesten, ho ville jo heller ha bodd i et leksikon og lest alle sien før å finne det, mens æ ville forre på nettet å søke på det...” og videre sa eleven : ”...ja – æ vil bestemme sjøl korn æ skal finne fakta om det og det.” (E2 i intervju 21.11.07).

De fikk også gjøre valg på og bestemme innhold på oppgaver og gjøremål som blant annet leselekse, aktiviteter i fysisk og friminutt. Alt dette i begrenset omfang og avhengig av hvilken lærer de hadde. Elevene fra 4. – 6. årstrinn fikk i samarbeid med læreren, velge fargekoder med ulik vanskelighetsgrad i matematikk.

Ingen av elevene visste hva ordet demokrati betydde. Elevene på 2. og 3. årstrinn hadde ikke klasseråd. Av de eldste elevene visste ikke alle at de sjøl hadde klasseråd, før de hørte hva de andre i gruppa tenkte om klasseråd. Vi fant ut at både begrepene elevmedvirkning og demokrati er vanskelig å forstå for våre elever. Lærerne kom med konkrete saker som var tatt opp i klasseråd og elevråd.

Lærernes og elevenes svar var sammenfallende, men lærerne skisserte enda flere konkrete områder hvor elevene fikk gjøre valg og ha innflytelse på egen hverdag. Lærerne skisserte at elevene fikk en del åpne oppgaver og kunne velge presentasjonsformer. De sa at elevene fikk vurdere seg selv ved hjelp av målark. På de fleste årstrinn har elevene stor medbestemmelse på samlingsstunda som de arrangerer for hele skolen. Når de har samlingsstund får de bestemme innhold, lage tekster og bestemme sjøl hvem som gjør hva. Lærerne forklarte at når det gjelder de minste elevene, legger de vekt på å tilrettelegge for at elevene kan bestemme hvem de skal være sammen med, hvem de skal jobbe sammen med, hvor de skal gå på tur og hvilke uteleker de skal ha. Når de jobber med stasjonsarbeid, velger elevene aktiviteter og metoder.

”De sir korsn ting vi kan gjør, så kan vi gå på de tingan vi har lyst til. Å når læreren si at vi må bytte ting, så må vi bytte til en annen ting. Vælge sjøl kor æ vil bytte til. Vi kan sitt på data, jobbe med geomag, zoome. Men vi har det ikke så ofte.” (E5 intervju 14.01.08).

Dette forklarte en av de minste elevene om stasjonsarbeid. De minste elevene jobber noen ganger ut fra ei tegning av en blomst hvor arbeidet er plassert enten på stilken, bladene eller selve blomsten ut fra om det er valgoppgaver eller fellesoppgaver for elevene. En av elevene forklarte:

”Vi får bestemme sjøl der oppe - sjøl ka vi skal gjør – ikke nede på blomsten. Vi kan velge nokka som e litt lett, for eksempel data. Når gang kan vi spille på data. Når gang kan vi gjør matte. Kan ikke bestemme på stilken.” (E6 intervju 14.01.08).

Det er mange muntlige valg og bevisstgjøringer i det daglige arbeidet for de aller minste elevene. Som en av lærerne for de minste sa: ”– og det e jo mange ganga kanskje å stille dem en del spørsmål i forhold til – ja, ka syns nu du da? Korsn har du tenkt å gjør det her? Har du når valg du kan ta?” (L4 intervju 07.01.08).

Vi er opptatte av hvordan elevmedvirkning kan være drivkraft i egen læring. Vi spurte derfor hvordan elevene og lærerne så for seg at elevene kan medvirke i egen læring. Lærerne mente at elevene bør kartlegges oftere, slik at undervisningen kan tilrettelegges bedre enn i dag. Læringsstrategier og metodevalg bør få mer fokus i framtida. Lærerne var opptatt av hvordan vi kunne få mer motiverte elever.

”Æ tenke på det som L1 sier om mestring i forhold til at vi kartla elean vårres så godt at æ vet til enhver tid – på en måte- befinn sæ- sånn at du vet neste trinn på ka du faktisk skal lære dæ nu. Og så at du har en kommunikasjon og en dialog både med elean og ikke minst hjemman også - ka du skal legge vekt på nu. Korsn skal vi gjør dettan nu - og ka e neste trinn på denne stigen i forhold til ka du faktisk lære dæ...” (L4 07.01.08).

Lærerne mente at det var viktig med progresjon i elevmedvirkning, begynne med å la elevene ta små valg og videreutvikle medvirkningen etter hvert. Elevene må læres opp i å ta valg, vurdere og reflektere. Elevene var lite kreative når de sjøl skulle se for seg framtida. De kom med få eksempler, og det de så for seg var valg på flere konkrete oppgaver og friere metodevalg.

Vi er interessert i hvordan elevene kan delta aktivt i utarbeidelse av arbeidsplaner. Her sa både elevene og lærerne at elevene har ingen innflytelse i dag. I dag beskriver arbeidsplanene hva som skal gjøres i ei uke. Det er lite faste lekser etter 3. årstrinn, kun

etter spesiell avtale med lærere. Noe arbeid må gjøres felles på skolen. ”Nåkka står at det e felles som vi ska øve på skolen. Kan ikke gjør det hjemme for da får ikke alle det med sæ.” (E5 intervju 14.01.08). Det gjøres avtaler om mål på samtaletimene. Disse framkommer ikke på arbeidsplanene.

Elevene syntes at det var vanskelig å se for seg hvordan de kunne delta i utarbeidelse av arbeidsplaner. Lærerne hadde derimot flere konkrete forslag. En lærer sa:”... det kan jo hende at når vi skal legge den (arbeidsplanen) ut på Moodle så kan det jo hende at dem kan få lov å gå inn å sette inn sitt eget - de oppgavan de vil gjøre sjøl.” (L1 intervju 07.01.08). Moodle er en læringsplattform på Internett. Lærerne hadde også forslag om at elevene fikk fast tid til utarbeidelse av sine egne arbeidsplaner. Flere ønsket å gå over fra ukearbeidsplan til periodeplan over flere uker.

”..vi skulle gjerne ha satt oss ned med hver enkelt og satt mål og gjort det. Men sånn som vi har det i dag , så e det litt vanskelig førr vi har liksom bare ei uke. Vi bør ha en lengre periode....”(L3 intervju 07.01.08).

Vi ville også vite hvordan elevene jobber med arbeidsplanen i dag og hvordan både elever og lærere ser for seg at elevene kan delta aktivt i framtida. Elevene var opptatte av at det ikke var noe system på hvor mange timer de fikk jobbe fritt med arbeidsplanen på skolen. På skolen vår kaller vi denne tida for arbeidsplantimer. Elevene syntes det var merkelig at de hadde flere arbeidsplantimer på 3. enn på 4. årstrinn. På planen står det hvilket arbeid som skal gjøres i løpet av uka. Fra 4. årstrinn er det kun leselekser som fast må gjøres hjemme. De minste elevene har oppdelt arbeid som skal gjøres - hjemme og på skolen. En lærer poengterte at i dag har elevene en gjøreplan, en plan hvor det kun står hva elevene skal gjøre, ikke hva de skal lære, i løpet av ei uke. Både elevene og lærerne forklarte om ”skal- bør- og kanoppgaver” i ulike fag. De var enige om at her har ikke elevene medvirkning fordi ”bør- og kanoppgaver” skal gjøres dersom elevene har tid. Elevene kan ofte i arbeidsplantimene, gå fritt rundt på skolen og velge sjøl hvor de vil jobbe.

Lærerne ønsket å gå over fra en gjøreplan til en målplan. De ønsket periodeplaner, og de mente at det er viktig hvordan disse utformes med tydelige mål for læring, valg av oppgaver og metoder og vurdering og refleksjon. ”...når de her ukan e gådd så e det dettan du skulle ha lært....” (L1 intervju 07.01.08). Elevene ønsket individuelle planer

slik at de får jobbe med det de sjøl trenger. De ønsket avtaler fra samtaletimer inn på arbeidsplanen.

”...for han EE han hadde jo sin egen arbeidsplan her ei stund førr han, ja han måtte skrive litt mer.. men nu e han - etter at han fikk sin egen arbeidsplan så... Førr når han fikk den vanlige arbeidsplanen - så glømt han det av i hauet sitt ... så da hadde han LL sagt det, så var det helt borte liksom etter helga. (E2 intervju 21.11.07).

Lærerne ønsket også mer foreldremedvirkning inn i avtaler og oppfølging. Samtale-timen mellom elev, foresatte og kontaktlærer bør brukes mer mot læring og målsetting. De ønsket også oppfølging av samtaler inn på periodeplanen. Lærerne vil se på hvordan vi kan få inn medbestemmelse på ”skal- , bør- og kanoppgaver”. De mente også at elevene kunne få ”Mitt valg” i flere fag enn bare i fysisk fostring og at vi kan ha mer fokus på åpne oppgaver. Lærerne var opptatte av at elevene er med på å bestemme og at de må gjøres oppmerksomme på at de faktisk er med på å bestemme. Som en lærer sa:

”...så mene ongan at dem ikke e med på å bestemme nåkka som helst. Vi må begynne å gi dem litt stekkerå så de skjønne ka dem egentlig e med på . Hvis du ikke si nå, så skjønne dem ikke at dem e med på å bestemme. Der må vi gjør nå.” (L2 intervju 07.01.08).

Da vi startet vår forskning, gikk vi inn med vår forforståelse. Vi hadde vår tolking av og forforståelse av hvordan elevene medvirket. Både under intervjuene og når vi skulle analysere dem, så vi at både elevene og lærerne var mer viderekomne enn hva vi på forhånd hadde trodd. De kom med flere områder hvor vi både har elevmedvirkning i dag og områder hvor de ser for seg at vi kan utvikle det eksisterende. Vi velger å sammenfatte våre funn i seks funnområder: Demokrati, planlegging, metode, vurdering/refleksjon, arbeidsplaner og samarbeid og progresjon. De fem første områdene går direkte mot elevene og det siste området omhandler lærerne. Vi vil nå analysere og reflektere over disse hovedfunnområder.

3.1.3.2.1 Demokrati

På vår skole har vi egen plan for klasseråds- og elevrådsarbeid. Her skisseres rutiner for dette arbeidet. Alle trinn skal ha klasseråd og komme med saker fra sin gruppe. Fra 4. årstrinn skal elevene ha representanter i elevrådet. Under intervjuene kom det fram at ingen av elevene på 1. – 3. årstrinn har egne klasseråd. Dette er i strid med vedtatte instruksjoner for elevdemokratiet ved skolen og er derfor en sak som skoleledelsen må ta

tak i. I elevrådet tas det opp mest om ønsker for innkjøp og innspill til regler. Det tas opp lite som går direkte på elevenes læring. Her har vi et utviklingspotensiale.

Under intervjuene kom det fram at flertallet på trinnene bestemmer når elevene skal få bestemme hvilke aktiviteter de kan velge på slutten av en gymtime for eksempel. Vi synes ikke at alle elevene får medbestemmelse her.

3.1.3.2.2 Planlegging

I dag får elevene i noen sammenhenger være med å sette seg mål. Skolen bruker mappemetoden som en av metodene. Elevene bruker derfor målark i noen grad, men dette er et område hvor vi også kan utvikle oss. Som skole har vi startet dette arbeidet.

Vi ser at på noen områder er skolen flink til å la elevene være delaktige i planlegginga. Spesielt gjelder dette samlingsstunda, som alle trinn gjennomfører en gang i året, og i en del aktiviteter for de minste elevene.

3.1.3.2.3 Metode

Det er metodefrihet i skolen i følge L 06. Under intervjuene kom det fram at lærerne brukte mange ulike metoder i sitt arbeid hvor elevene var delaktige, for eksempel ved stasjonsarbeid, ved åpne oppgaver, bruk av mappemetoden og ved prosjekter. Vi bør ha større fokus på elevmedvirkning ved bruk av ulike metoder. Elevene var svært opptatt av at de fikk velge metode sjøl for hvordan de skulle lære. Lærerne var opptatt av at elevene gjorde sitt aller beste når de sjøl fikk velge arbeidsmetoder og at lærerne måtte veilede elevene til å yte sitt beste.

3.1.3.2.4 Vurdering og refleksjon

I dag har vi ikke et felles system på oppfølging av undervisvurdering. Vi har ikke et fast system på ukentlig oppfølging etter samtaletimer og elevsamtaler. Det vises ikke på arbeidsplanene til elevene hva som ble avtalt med elevene og hva elevene skal jobbe spesielt med. Det kom fram under intervjuene at både elever og lærere synes at dette skulle framkomme på arbeidsplanene. Lærerne reflekterte over hvordan generell vurdering også kunne framkomme på arbeidsplanen og hvordan elevene kunne være med å medvirke.

3.1.3.2.5 Arbeidsplaner

Elevene er ikke delaktig i utarbeidelse av arbeidsplaner. Dette er et område som alle ønsker å ta tak i. Flere konkrete eksempler på aktivt deltagende elever på dette området kom fram under intervjuene. Vi ser for oss at læringsplattformen Moodle vil være et godt redskap her. Vi har allerede startet opplæring av våre lærere og en del av elevene på bruk av denne.

Når det gjelder arbeidsplantimer, hvor elevene kan få jobbe fritt med arbeidsplanene, har vi ikke et fast system verken på innhold eller omfang av disse. Særlig elevene sa i intervjuene at de synes de fikk for lite arbeidsplantimer, og at de faktisk hadde flere slike timer i tredje enn på fjerde årstrinn. Her ser vi at skolen trenger et mer fast system med progresjon i bruk av antall timer, en felles forståelse av innholdet og lærerens rolle i disse timene. Vi synes også at vi må ta en diskusjon på skolen om tid for gjennomgang av felles lærestoff, og hvem av elevene som eventuelt skal være med på denne gjennomgangen. Elevene uttalte at de ikke fikk være med å bestemme om de trengte felles gjennomgang.

3.1.3.2.6 Samarbeid og progresjon

Etter analyse av intervjuene, kan vi konkludere med at lærerne visste lite om hverandres arbeid på de ulike teamene og trinnene på skolen. Særlig mellom de største og de minste trinnene fant vi disse forskjellene. Det var også personavhengig hvor mye elevene fikk bestemme, noen av lærerne hadde større fokus på elevmedvirkning enn andre. Vi vil under aksjonen legge til rette for at alle lærerne får felles forståelse uavhengig av team-tilhørighet. I pedagogiske debatter må vi som skoleledere legge til rette for at lærerne kan tipse hverandre på hvordan elevene kan delta aktivt og gi hverandre konkrete eksempler på dette arbeidet. Vi må lære elevene å ta valg og legge til rette for elevmedvirkning på flere områder hvor vi starter med de minste og har en progresjon i dette arbeidet.

Lærerne var enige om at elevene i dag var for lite bevisstgjorte på når reell medbestemmelse foregikk. De mente at alle lærerne måtte samarbeide om å øke denne forståelsen ved å gjøre dem bevisste på når de gjorde valg og fikk være med på å

bestemme. Da begrepene demokrati og medbestemmelse var ord elevene ikke visste hva betydde, må vi bruke disse ordene og forklare hva som legges i begrepene.

Vi ser at intervjuene umiddelbart førte til konkrete handlinger etter kunnskap som informantene fikk fram i intervjuene. Dette er i samsvar med Kvaales mulige sjette trinn ”...som går fra beskrivelse og tolkning til også å omfatte handling.” (Kvale 2001:123). Interessen for elevmedvirkning økte hos lærerne både i samtaler på teamene, i lærernes planlegging og i felles fora hvor vi diskuterer læringsarbeid. En lærer kom til oss og viste oss hvordan hun hadde ”øvd” på å lage en ny arbeidsplan for trinnet allerede før vi hadde tatt det opp i felles tid. Vi ser at den synlig største interessen er kommet fra de i personalet som var våre informanter. Dette var en interessant oppdagelse. Vi ser i ettertid at vi burde intervjuet alle lærerne for å øke motivasjonen for dette arbeidet, da informantene fikk ekstra interesse for temaet og et ”forsprang”. Vi fikk svar på våre forskningsspørsmål ved å intervjuer de utvalgte informantene. Det har vært inspirerende for oss at personalet har vist mer interesse for elevmedvirkning i daglig arbeid fra første dag, etter å ha vært med på intervju.

Vi vil ta tak i utforming og innhold på arbeidsplanene i det videre arbeidet i vår aksjon, spesielt fordi vi ser at det er mangler på enkelte trinn og at elevmedvirkning tydeligere kan framkomme ut fra alder og modningsnivå. Enkelte planer var svært godt utformet og disse ønsker vi å videreutvikle og ta med oss i videre arbeid med utarbeidelse av arbeidsplaner i lag med personalet. Vi skal lære av de gode eksempler.

3.1.4 Kurs, opplæring og pedagogiske debatter

Vi har denne våren hatt flere kurs og planlagt opplæring med fokus på elevmedvirkning. Også her skrev vi logg for å dokumentere og reflektere underveis i aksjonen. Vi startet vårsemesteret med planleggingsdag hvor vi hadde kurs i læringsplattformen Moodle. Her lærte alle lærerne å bruke plattformen. Nå kan elevenes arbeidsplaner og periodeplaner legges ut på nettet. Alle elevene har fått eget brukernavn og passord og alle årstrinn skal legge ut arbeidsplanene her. Elevene på 5. – 7. årstrinn har fått opplæring i hvordan de skal laste opp og laste ned dokumenter i Moodle. Under intervjuene kom det også fram forslag om at Moodle kunne være et godt verktøy for elevmedvirkning i

utarbeidelse av arbeidsplaner og ved valg av oppgaver. I februar hadde vi et oppfølgingskurs hvor lærerne kunne stille spørsmål og gå videre i dette arbeidet.

Plangruppa som består av lederne på de to teamene vi har ved skolen, var i desember 07 på kurs i bruk av elevsamtalen. Fagveilederen var i januar 08 på kurs i de nye vurderingsformene med fokus på undervisvurdering og elevmedvirkning. Etter disse kursene hadde vi informasjon for resten av det pedagogiske personalet. Arbeid både med bruk av elevsamtalen, samtalestunden og vurderingsarbeid knyttet opp mot elevmedvirkning, vil pågå framover.

3.2 Endringer underveis

Milepælplanen og aksjonsplanen over vår forskning har vi endret flere ganger underveis i aksjonen. Vi planla å komme så langt i aksjonen at vi skulle kunne evaluere den med en spørreundersøkelse til alle lærere og elever på 4. – 6. årstrinn. Dette fikk vi ikke tid til. Vi hadde også sett for oss at vi skulle foreta en ny dokumentanalyse etter aksjonen, og det har vi heller ikke gjort. Aksjonsforskningen vår har tatt mye lengre tid enn vi hadde forestilt oss. Vi kom så langt at vi fikk startet aksjonen og har derfor valgt å planlegge videre tiltak for å få økt elevmedvirkning.

Vi har måttet endre rekkefølge på informasjonsmøter og tidspunkt for når møter ble gjennomført. Dette av praktiske hensyn og fordi flere medlemmer i Brukerrådet ved skolen meldte forfall på innkalt møte. Vi har også endret på tidspunkt for når vi skulle foreta intervjuene, da vi underveis valgte å ta ett ferskt intervju før vi gikk gjennom analyse av intervju i lag med andre studenter og veiledere. Dette var lurt, da vi hadde gode egne erfaringer å ta med oss under forelesningen om emnet.

Vi hadde først planlagt å intervju kun de eldste elevene. Etter informasjonsmøte med lærerne hvor vi fikk innspill og gode refleksjoner, valgte vi å intervju ei ekstra gruppe med informanter på 2. og 3. årstrinn. Vi hadde trodd at de minste elevene var for små til å være informanter og at de hadde svært begrenset medvirkning.

Vi hadde lest teori om å intervju en og en informant. Underveis fikk vi innspill på at gruppeintervju ville kunne gi oss mer informasjon. Vi endret derfor vår plan og foretok alle intervjuene i gruppe.

Vi fikk tilbud om Moodlekurs og tok utfordringa, da vi så at dette kurset var viktig for kompetanseheving for at elevene våre kunne være aktive deltagende i arbeidsplanarbeid. Dette hadde vi ikke planlagt i begynnelsen av aksjonen. Vi fikk tilbud om kommunale kurs i vurdering og i elevsamtalen. Også disse to kursene var viktig for videre framdrift og inspirasjon for lærere og oss skoleledere under aksjonen, da disse områdene ble sentrale underveis i intervjuene.

Etter det første intervjuet, så vi at demokrati og elevmedvirkning hang mer sammen enn vi først hadde trodd. Ut fra informasjonene vi fikk i dette intervjuet, fikk vi mer fokus på demokrati i de neste intervjuene og når vi skulle analysere dokumenter, enn vi hadde planlagt. Vi så da at opplæring i demokratiske prosesser er avgjørende for å få til elevmedvirkning i læring. Elevene må lære å ta valg og gjøre beslutninger, og ei god opplæring her er deltagelse i klasse- og elevrådsarbeid.

3.3 Begrepet elevmedvirkning i vår aksjon

På bakgrunn av litteratur om elevmedvirkning og analyser av dokumenter og intervjuene, vil vi nå definere og ta et valg på hva vi legger i begrepet elevmedvirkning, slik at vi konkretiserer hva vi legger i begrepet i videre arbeid med aksjonen.

Vi velger denne definisjonen på begrepet elevmedvirkning i det videre arbeidet med vår aksjon på Håkvik skole: **Elevmedvirkning er at elevene er aktive deltagere i egen skolehverdag, både i demokratisk arbeid og i egen læring.**

For å realisere elevmedvirkning må skolen legge til rette for medbestemmelse i demokratiske prosesser, både i daglige beslutninger, klasseråd og elevråd. Elevene skal ha innflytelse på egen læring gjennom medbestemmelse i planlegging, gjennomføring og vurdering av eget arbeid.

4 Aksjonsforskning - etter aksjonen

I denne masteroppgaven har vi nå beskrevet og drøftet hva vi har gjort før og under aksjonen det første halve året. Aksjonen er startet, og vi har nå avsluttet den første delen av aksjonen. Vi vil nå beskrive og drøfte hvordan vi planlegger oppfølging. Vi vil videre oppsummere og konkludere etter aksjonen så langt.

4.1 Planlegging av oppfølging

Da vi skulle planlegge oppfølging av aksjonen, laget vi en tabell hvor vi satte inn alle seks utviklingsområdene: Demokrati, planlegging, undervisningsmetoder, vurdering og refleksjon, arbeidsplaner og samarbeid og progresjon. Vi laget delmål ut fra hva som framkom etter analyse av dokumenter og intervju. I ”Tiltaksplan for videre oppfølging av aksjonen” (Vedlegg 9), har vi skissert områdene med delmål, dokumentasjon, tiltak og når vi ser for oss at vi skal jobbe med de ulike delmålene.

Denne tiltaksplanen er ment som et arbeidsdokument for oss skoleledere i det videre arbeidet med aksjonen. Flere av utviklingsområdene henger sammen, og på enkelte områder er vi godt i gang, mens vi på andre områder må gjøre et nybrottsarbeid. Vi vil initiere og utvikle akkurat disse områdene fordi det er disse områdene som spesielt framkommer som utviklingsområder i vår forskning. I tiltaksplanen har vi prøvd å se for oss hvordan dokumentasjon på økt elevmedvirkning innenfor konkrete områder kan framkomme. Videre har vi sett på hvilke tiltak som vi som skoleledere har vurdert som aktuelle for å nå delmålene og hovedmålsettinga vår i ”Virksomhetsplanen for Håkvik skole 2008”. Vi vil videreutvikle flere områder slik at elevene opplever elevmedvirkning.

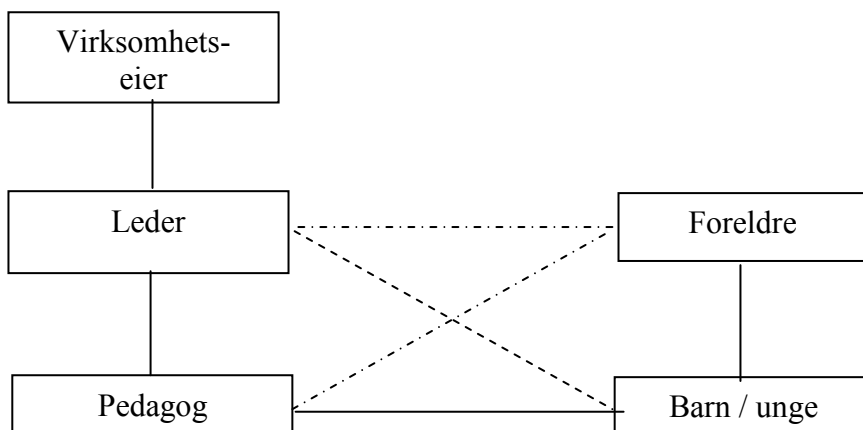
Vi har i tiltaksplanen laget en oversikt over når vi ser for oss at vi skal jobbe med de ulike områdene. Det er vanskelig å tidfeste disse, men på skolen vår har vi ei plangruppe som setter opp tema for bruk av felles tid for lærerne som utgangspunkt for drøfting. Vi vil bruke planleggingsdager i august 2008 til å videreutvikle arbeidsplaner og halvårs-planer. Vi har bestemt at vi skoleåret 2008/2009 skal jobbe med LP (Læringsmiljø og pedagogisk analyse) og andre prioriterte satsingsområder, i tillegg til

løpende utfordringer. Derfor vil elevmedvirkning ta tid før det er implementert og institusjonaliisert, men vi vil som skoleledere prioritere videre oppfølging av vår aksjon.

Vi legger opp til pedagogiske debatter med tid til refleksjon, kurs og idéutveksling, hospitering og andre konkrete tiltak for å nå målene. Et eksempel er området planlegging, hvor vi ønsker å videreutvikle mappemetoden. Her foreslår vi konkret å avsette felles tid til utvikling av målark. Et annet eksempel er mer opplæring av Moodle, som tiltak for at elevene skal kunne være med å utvikle arbeidsplanene sine. Vi ser også at det vil være nødvendig med vedtak i klubben, da alle lærerne er organiserte i Utdanningsforbundet. Skoleleder er pliktig til å drøfte med tillitsvalgte større endringer i lærernes arbeidsforhold etter Hovedavtalen kap.1 om medbestemmelse. Ekstra viktig blir det å drøfte framdrift og prioritering av utviklingsområdene med tillitsvalgte.

Vi vil som skoleledere videreføre den planlagte oppfølginga som vi har skissert i tiltaksplanen. Vi vil bruke aksjonslæring som tilnærming i videre arbeid med elevmedvirkning. Som skoleledere ser vi at kvalitative metoder er et verktøy vi vil bruke for å gå i dybden i vår egen organisasjon. Det vil være svært aktuelt å intervjuere lærere og elever om elevmedvirkning på nytt igjen om et par år. Det vil også være interessant å foreta dokumentanalyse av arbeidsplaner etter ei tid, for å se om disse er videreutviklet. I videre oppfølging skal vi sette oss inn i hvordan vi kan bruke skolevandring i aksjonslæring for å videreutvikle skolen vår. Da må vi spesielt jobbe med et enkelt område sammen med lærerne, og i en avgrenset og avtalt periode stikke innom klasserommet for å observere det avtalte. Sammen vil vi reflektere før og etter skolevandringa. Som skoleledere har vi ikke kultur på vår skole for observasjon i klasserommet, men vi tror at denne formen for observasjon vil bli godt mottatt. Skolevandring er et verktøy for å komme nærmere den pedagogiske virksomheten, og vi har tro på at skolevandring kan styrke vår pedagogiske ledelse (Skrøvseth 2008). Vi er blitt møtt med en enormt positiv støtte den perioden vi har forsket. Lærerne har vært svært ivrige og deltagende så langt i aksjonen.

Aktørrelasjoner i pedagogisk virksomhet:

Størkersen har skissert relasjoner mellom aktører i en pedagogisk virksomhet.¹ Her kommer ledesperspektivet klart fram. Virksomhetseier har direkte linjer mot oss som skoleledere, og vi har de direkte linjene til pedagogene i vår virksomhet. Det er pedagogene som har de direkte linjene mot elevene og elevene til sine foresatte. Som skoleledere har vi ikke direkte linjer verken til elevene eller deres foresatte i læringsarbeidet. Det er derfor av stor betydning hvordan vi som skoleledere kan nå elevene med våre budskap, da de må gjennom lærerne. Derfor må vi ha disse aktørrelasjonene med oss i videre arbeid med tiltaksplanen, og i videre aksjonslæring jobbe ut fra at økt elevmedvirkning er avhengig av lærerne som aktører. Vår utfordring blir å få elevmedvirkning innenfor de ulike områdene ut i praksis gjennom lærerne.

”Kvaliteten på det arbeidet rektor gjør, blir gjensidig avhengig av kvaliteten på det arbeidet lærerne gjør, og dessuten avhengig av det arbeidet sentrale aktører på det kommunale nivå gjør.” (Møller 1996:216). Dette understøtter at kvaliteten på vårt arbeid som skoleledere er gjensidig avhengig av kvaliteten på det arbeidet som lærerne gjør. Det har vært ei stor hjelp for oss at kommunenivået har elevmedvirkning med i ”Sektorplan for pedagogisk virksomhet” og at de har godkjent vår forskning på dette området.

Aksjonslæring er knyttet til planlagte og ønskede handlinger, såkalte ”aksjoner” (Grøterud og Nilsen 2001). Vi har planlagt handlingene gjennom tiltaksplanen for

¹Størkersen Einar , Forelesning LUIS Narvik 29.01.08.

videre arbeid med aksjonen ut fra ønskede handlinger og områder som framkom i starten av vår aksjonsforskning. Tiller sier at ” Aksjonslæring kan defineres som en kontinuerlig lærings- og refleksjonsprosess støttet av kollegaer der intensjonene er å få gjort noe” (Tiller 1999:47). Vi legger nå opp systematikk og bevissthet i arbeidet som skal gjøres videre med aksjonen. Vi vil gå fra aksjonsforskning til aksjonslæring. ”Aksjonslæring er lillebroren til aksjonsforskning.” (ibid : 38). ”Aksjonslæring er løsrevet fra forskningskrav om teorifundament, datainnsamlingsprosedyrer og databehandling og rapporteringskrav, men har de samme interesser i utprøving av ny praksis og kunnskapsbygging.” (Grøterud og Nilsen 2001:162). Det finnes kanskje bare en måte å forstå hva aksjonslæring er, nemlig å praktisere det. Vi vil prøve ut ulike rammer og områder og kanskje endre dem for å få en pedagogikk med økt elevmedvirkning, slik vi ønsker i denne sammenheng.

Moos hevder ”..., at skolelederen bruker sine ledelsesbeføyelser på en måte, som er i overrensstemmelse med skolens kultur og de ansattes forventninger,...” (Moos 2003:295). De ansatte har forventninger om at vi som skoleledere skal ta tak i elevmedvirkning, og at vi sammen skal jobbe med flere områder for å få økt elevmedvirkning. Flere av lærerne har etterspurt hvordan skolen videre skal jobbe med temaet. Vår skole har kultur for endring og praksis på å jobbe med noen satsingsområder om gangen. Berg (1995) hevder at det som sitter i veggene er med på å bestemme hva som er mulig og ikke mulig å gjøre. Hvilket handlingsrom en skole har, bestemmes av skolens kultur og de ytre grenser som er fastsatt av Læreplan, lover og avtaleverk. Den indre grense ”har sammenheng med skolens historie, tradisjoner og lokalisering.” (ibid:7). Vi vil som skoleledere utnytte handlingsrommet på vår skole for å få økt elevmedvirkning.

Carr og Kemmis skiller mellom teknisk, praktisk og frigjørende forskning (Tiller 1999). Når forskeren kommer utenfra og lærerne ikke tar tak i problemet selv, har vi en teknisk aksjonsforskning. I praktisk aksjonsforskning samarbeider forskeren og lærerne mer. ”Forskeren inntar en mer sokratisk rolle og oppmuntrer til refleksiv virksomhet.” (ibid:44). Dersom lærerne og skolelederne tar et felles ansvar for skoleutvikling og egen læring, har vi en frigjørende aksjonsforskning. Vi startet vår forskning med at vi som forskere var de mest aktive og vi hadde kontroll, en teknisk tilnærming. Så gikk vår forskning mer over til å bli en praktisk aksjonsforskning, da vi samarbeidet med alle

aktørene i skolesamfunnet, og vi oppmuntret til refleksjon. Nå har vi en frigjørende aksjonsforskning hvor lærere og vi som skoleledere tar et felles ansvar for økt elevmedvirkning. Vi vil overlate mer av ansvaret til lærerne, men fortsatt vil vi som skoleledere legge til rette for refleksjon og systematikk i arbeidet.

4.2 Oppsummering og konklusjon

I denne rapporten har vi beskrevet hvordan vi som skoleledere har brukt aksjonsforskning for å initiere, starte opp implementering og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning. Vi har særlig fokusert på hvordan elevene kan delta aktivt i planlegging, gjennomføring og vurdering av læring med arbeidsplanen som et viktig redskap. I tillegg har vi gjennom vår forskning sett at elevmedvirkning vanskelig kan være et eget fokusområde, da det er infiltrert i mange områder som har med elevenes læring å gjøre. Vi hadde en forforståelse før vi startet vår forskning av at dette var et område som skilte seg ut som et eget utviklingsområde. Vi erfarte, under analyse av våre funn, at elevmedvirkning er fundamentet i mye av elevenes læring. Ut fra refleksjonene underveis, har vi fått bekreftet både fra elever og lærere at elevmedvirkning kan være drivkraft i egen læring. Elevene uttalte ganske klart at det å lære er ekstra motiverende når de får være med å bestemme på ulike måter. Lærerne så mulighetene for større elevmedvirkning og at elevmedvirkning er viktig som drivkraft for læring. Vi så at det skjedde noe med lærerne allerede under og etter intervjuene, før vi hadde planlagt at aksjonen skulle starte.

Vi synes at det har vært interessant å bruke aksjonsforskning som tilnærming i vårt forskningsprosjekt. Det har vært helt rett for oss som skoleledere å forske med, og ikke på, pedagoger og elever i egen praksis. Det å få være delaktig i utvikling av egen arbeidsplass gjennom bruk av aksjonsforskning som tilnærming, har gitt oss erfaring og lyst til å bruke aksjonslæring også etter at denne forskningen er avsluttet. Gjennom aksjonslæring sammen med pedagogisk personale, vil vi kunne sette fokus på ulike utviklingsområder i framtida.

Vår forskning har gitt oss god erfaring med bruk av ulike kvalitative metoder. Vi er blitt nysgjerrige på andre kvalitative metoder enn intervju og dokumentanalyse. Vi vil bruke

for eksempel skolevandring og brevmetoden i videre utvikling av skolen. Vi har erfart at ulike forskningsmetoder kan brukes som verktøy når vi skal drive med pedagogisk utviklingsarbeid som skoleledere. Vi har erfart at intervju og dokumentanalyse er metoder som er egnet for å gå i dybden på ulike utfordringer, slik at vi kan få bedre kjennskap til hva lærere og elever mener og gjør i det daglige. Som skoleledere vil det nå være naturlig for oss å bruke resultater fra analyser etter kvalitative metoder som grunnlagsmateriale i medarbeidersamtaler og i skoleutvikling.

5 Referanseliste

Berg, Gunnar (1995): *Skolekultur. Nøkkelen til skolens utvikling*. Oslo: Ad Notam Gyldendal

FNs konvensjon om barnets rettigheter:

http://www.fn.no/fn_avtaler/barnrettigheter/fns_konvensjon_om_barnets_rettigheter

Fuglesang, L og Olsen P.B (2004): *Videnskapsteori i samfunnsvitenskapene*. København: Roskilde Universitetsforlag. Kap 15, Nielsen, Kurt Aagaard. Aksjonsforskningens videnskapsteori

Fugleseth, Kåre og Skogen, Kjell (red.), (2006): *Masteroppgaven i pedagogikk og spesialpedagogikk. Design og metoder*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag as

Galtung, Johan (2003): *Både og*. Oslo: Kagge forlag

Gilje, Nils og Grimen, Harald. (1993): *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger*. Oslo: Universitetsforlaget

Greenwood, Davydd J. og Levin, Morten (1998) *Introduction to action research : social research for social change*. Thousand Oaks California: Sage Publications

Grønmo, Sigmund. (c2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Grøterud, Marit og Nilsen, Bjørn (2001):*Ledelse av skoler i utvikling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Hovedavtalen:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/dok/Lover-og-regler/reglement/2006/Hovedavtalen-i-staten.html?id=449042>

Illeris, Knud (1999): *Læring*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag

Kleven, Thor Arnfinn (2002): *Innføring i pedagogisk forskningsmetode*. Oslo: Unipub forlag AS

Læreplanverket for Kunnskapsløftet, Kunnskapsdepartementet 2006

Kvale, Steinar (2001): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Moos Lejf (2003): *Pædagogisk ledelse. Om ledelsesoppgaven og relationerne i uddannelsesinstitutioner*. København: Nørhaven Book.

Møller, Jorunn (1996): *Lære og / å lede*. Oslo. Cappelen Akademisk Forlag as

Møller, Jorunn og Sundli, Liv (red.) (2007): *Læringsplakaten. Skolens samfunnskontrakt*. Kristiansand S: Høyskoleforlaget AS

NESH (2006) <http://www.etikkom.no/retningslinjer/NESHretningslinjer/personer>

NOU:16 (2003):”I første rekke”. Oslo: Det kongelige Utdannings- og Forskningsdepartement

Opplæringsloven med forskrifter <http://www.lovdata.no>

Postholm May Britt (2005): *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget AS

Skaalvik, Einar og Skaalvik, Sidsel (2005): *Skolen som læringsarena. Selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget AS

Skrøvset, S. (2008): Det var godt å få luftet henne mer... Skolevandring som lederegrep.
I Guldal, T. m.fl (2008): *FoU i Praksis 2007. Rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanning*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Stette, Øystein (2005): *Opplæringslova og forskrifter. Med forarbeid og kommentarer*. Oslo: PEDLEX Norsk Skoleinformasjon

Tiller, Tom (1999): *Aksjonslæring. Forskende partnerskap i skolen*. Kristiansand S: Høyskoleforlaget AS

Tilstandsrapport for utdanningssektoren 2002. Læringslabben (2003): Analyse av Elevinspektørene 2001/02: Oslo: Læringscenteret

6 Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide - lærere

Vedlegg 2: Intervjuguide - elever

Vedlegg 3: Søknad Narvik kommune

Vedlegg 4: Forespørsel lærere

Vedlegg 5: Forespørsel foresatte

Vedlegg 6: Loggmål for masteroppgave - eksempel

Vedlegg 7: Kategorisering av intervju

Vedlegg 8: Dokumentanalyse av arbeidsplaner

Vedlegg 9: Tiltaksplan for videre arbeid med aksjonen

6.1 Vedlegg 1 Intervjuguide – lærere

Problemstilling: Hvordan kan vi som skoleledere bruke aksjonsforskning for å initiere, starte opp implementering og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning?

- Hvordan kan elevene delta aktivt i planlegging, gjennomføring og vurdering av læring med arbeidsplanen som et viktig redskap?

Forskningsspørsmål	Intervjuspørsmål
1.Hva er elevmedvirkning?	Introduksjonsspørsmål: 1.Kan dere fortelle meg hva dere legger i begrepet elevmedvirkning?
	Utdypende spørsmål: 1.1.Kan dere si noe mer om ...? 1.2.Har dere flere eksempler på hva dere legger i begrepet elevmedvirkning? 1.3.Er det riktig å si at....
2.Hvordan medvirker elevene i dag?	Introduksjonsspørsmål: 2.Kan dere fortelle meg hvordan elevene medvirker i dag?
	Utdypende spørsmål: 2.1.Kan dere si noe mer om demokrati? 2.2.Kan dere si noe mer om elevmedvirkning i læring? 2.3.Bestemmer elevene sjøl hva de skal gjøre? 2.4.Hvis de bestemmer sjøl, hvordan gjør de det? 2.5.Er det riktig å si at de.....
3.Hvordan kan elevmedvirkning være en drivkraft for egen læring?	Introduksjonsspørsmål: 3. Kan dere fortelle meg hvordan dere ser for dere at elevene kan medvirke i egen læring?

	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>3.1.Hvordan ser dere for dere at dette kan skje i det daglige arbeid?</p> <p>3.2.Har dere eksempler på noe vi gjør i dag som kan bli bedre?</p> <p>3.3.Er det noe vi ikke gjør i dag som vi kan gjøre på en annen måte slik at elevene kan få være med på å bestemme?</p> <p>3.4.Eventuelt, hva er det?</p> <p>3.5.Eventuelt, hvordan kan vi gjøre det?</p> <p>3.6.På hvilket årstrinn vil det eventuelt være gjennomførbart?</p> <p>3.7.Dere mener altså at.....</p>
<p>4. Hvordan deltar elevene aktivt i utarbeidelse av arbeidsplaner i dag?</p>	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>4. Kan dere beskrive hvordan dere utarbeider arbeidsplaner på trinnet ditt i dag?</p> <p>Utdypende spørsmål:</p> <p>4.1.Hvem utarbeider arbeidsplaner?</p> <p>4.2.Bestemmer elevene sjøl noe av arbeidet som skal gjøres?</p> <p>4.3.Eventuelt, hva bestemmer de da?</p> <p>4.4.Vil de si at elevene....</p>

5.Hvordan kan elevene delta aktivt i utarbeidelse av sine individuelle arbeidsplaner?	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>5.Kan dere fortelle meg hvordan dere ser for dere hvordan elevene kan delta mer aktivt slik at de opplever økt elevmedvirkning?</p>
	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>5.1.Hva kunne de ha vært med å bestemme? 5.2.Hvordan kan det foregå i praksis? 5.3.Vil det si at dere tenker at.....</p>
6. Hvordan jobber elevene med arbeidsplanen i dag?	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>6.Kan dere beskrive hvordan elevene jobber med arbeidsplanen sin?</p>
	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>6.1.Gjør alle elevene på trinnet ditt det samme hele tida? 6.2.Eventuelt, nårtid gjør de forskjellig arbeid? 6.3.Bestemmer de sjøl noen ganger nårtid de skal gjøre hva? 6.4.Hva kan de eventuelt velge? 6.5.Vises det på arbeidsplanen hva elevene avtalte på elevsamtalen hva de spesielt skal jobbe med? 6.6.Eventuelt, hvordan vises det på arbeidsplanen? 6.7.Hvordan jobber de med det dere avtalte? 6.8.Dere mener altså at.....</p>
7. Hvordan kan elevene delta aktivt når de jobber med arbeidsplaner?	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>7.Kan dere si meg hvordan elevene kan være med på å bestemme hvordan de jobber på egen arbeidsplan?</p>
	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>7.1.Hva mer kan elevene vært med på å bestemme? 7.2.Hvordan kan det foregå i praksis? 7.3.Vil det si at dere ser for dere at.....</p>

6.2 Vedlegg 2 Intervjuguide – elever

Problemstilling: Hvordan kan vi som skoleledere bruke aksjonsforskning for å initiere, starte opp implementering og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning?

- Hvordan kan elevene delta aktivt i planlegging, gjennomføring og vurdering av læring med arbeidsplanen som et viktig redskap?

Forskningsspørsmål	Intervjuspørsmål
1.Hva er elevmedvirkning?	Introduksjonsspørsmål: 1.Kan dere fortelle meg hva ordet elevmedvirkning betyr?
	Utdypende spørsmål: 1.1.Kan dere si noe mer om ...? 1.2.Har dere flere eksempler på hva elevmedvirkning betyr? 1.3.Er det riktig å si at....
2.Hvordan medvirker elevene i dag?	Introduksjonsspørsmål: 2.Kan dere fortelle meg hvordan dere er med på å bestemme i dag?
	Utdypende spørsmål: 2.1.Kan dere si noe mer om demokrati (klasseråd og elevråd)? 2.2.Kan dere si noe mer om hva dere bestemmer over hva dere skal lære? 2.3.Bestemmer dere sjøl hva dere skal gjøre? 2.4.Hvis dere bestemmer sjøl, hvordan gjør dere det? 2.5.Er det riktig å si at dere.....

3.Hvordan kan elevmedvirkning være en drivkraft for egen læring?	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>3.Fortell meg hvordan dere ser for dere at dere kan være med på å bestemme hva dere skal lære ?</p>
	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>3.1.Hvordan ser dere for dere at dette kan skje?</p> <p>3.2.Har dere eksempler på noe vi gjør i dag som kan bli bedre?</p> <p>3.3.Er det noe dere har hatt lyst til å bestemme som har med skolearbeid å gjøre?</p> <p>3.4.Eventuelt, hva er det?</p> <p>3.5.Eventuelt, hvordan kan vi gjøre det?</p> <p>3.6.Dere mener altså at.....</p>
4.Hvordan deltar elevene aktivt i utarbeidelse av arbeidsplaner i dag?	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>4.Kan dere fortelle om dere er med på bestemme hva som skal stå på arbeidsplanen deres i dag?</p>
	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>4.1.Hvem lager / skriver arbeidsplaner?</p> <p>4.2.Bestemmer dere sjøl noe av arbeidet som skal gjøres på arbeidsplanen?</p> <p>4.3.Eventuelt, hva bestemmer dere da?</p> <p>4.4.Vil de si at dere....</p>
5. Hvordan kan elevene delta aktivt i utarbeidelse av sine individuelle arbeidsplaner?	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>5.Kan dere si meg hvordan dere kan være med på å bestemme hva som skal være med i deres egen arbeidsplan?</p>
	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>5.1.Hva kunne dere ha vært med å bestemme?</p> <p>5.2.Hvordan kan det foregå i praksis?</p> <p>5.3.Vil det si at dere tenker at.....</p>

<p>6. Hvordan jobber elevene med arbeidsplanen i dag?</p>	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>6.Kan du beskrive hvordan du jobber med arbeidsplanen din?</p>
	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>6.1.Gjør alle elevene på trinnet ditt det samme hele tida?</p> <p>6.2.Eventuelt, nårtid gjør dere forskjellig arbeid?</p> <p>6.3.Bestemmer dere sjøl noen ganger nårtid dere skal gjøre hva?</p> <p>6.4.Hva kan dere eventuelt velge?</p> <p>6.5.Vises det på arbeidsplanen hva dere avtalte på elevsamtalen hva dere spesielt skal jobbe med?</p> <p>6.6.Eventuelt, hvordan vises det på arbeidsplanen?</p> <p>6.7.Hvordan jobber dere med det dere avtalte?</p> <p>6.8.Dere mener altså at.....</p>
<p>7. Hvordan kan elevene delta aktivt når de jobber med arbeidsplaner?</p>	<p>Introduksjonsspørsmål:</p> <p>7.Kan dere si meg hvordan dere kan være med på å bestemme hvordan dere jobber med på deres egen arbeidsplan?</p>
	<p>Utdypende spørsmål:</p> <p>7.1.Hva mer kunne dere ha vært med å bestemme?</p> <p>7.2.Hvordan kan det foregå i praksis?</p> <p>7.3.Vil det si at dere ser for dere at.....</p>

6.3 Vedlegg 3 Søknad Narvik kommune

Astri Enevoldsen Sletteng
Heidi Olsen Sværd
Håkvik skole
Ånesveien 3
8520 Ankenesstrand

Narvik Kommune
Oppvekst og Kultur
Evald Skogvoll
8501 Narvik

Søknad om tillatelse til datainnsamling i forbindelse med masteroppgave med tittelen ”Elevmedvirkning .”

I vår masteroppgave i ” Ledelse av pedagogisk virksomhet”, ønsker vi å forske på egen arbeidsplass på Håkvik skole.

Bakgrunnsinformasjon:

Heidi Olsen Sværd er rektor på skolen og Astri Enevoldsen Sletteng er rektor stedfortreder på samme arbeidsplass. Vi startet på vår masterutdanning i 2001 og vil avslutte vår master innen 25.06.08. I vår forskning på egen arbeidsplass er vi studenter og forskere, ikke rektor og rektor stedfortreder. Vi skiller mellom disse rollene i vår forskning. Vi er oppmerksomme på at det er et avhengighetsforhold mellom skoleledelse og lærere og elever.

Veileder:

Siw Skrøvset ved Høgskolen i Tromsø er vår veileder i forskningsarbeidet. Våre planer for tema, problemstilling, metoder og datainnsamlinger er drøftet og er støttet av veilederen.

Hovedfokus i forskningsarbeidet:

Vi har valgt elevmedvirkning som tema for prosjektet. Vår skole har ei utfordring på dette området, spesielt innenfor elevmedvirkning i forhold til elevenes egen læring. Vi vil at elevene skal være aktiv deltagende i eget arbeid. Derfor har vi valgt følgende problemstilling:

Hvordan kan vi som skoleledere bruke aksjonsforskning for å initiere og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning?

Vi ønsker spesielt å finne ut av

- Hvordan kan elevene delta aktivt i utarbeidelse av arbeidsplaner og bruke dem slik at de opplever økt elevmedvirkning?

Intervju og dokumentanalyse som datainnsamling:

Vi vil benytte kvalitativ metode i vårt arbeid. Under datainnsamlingen vil vi foreta intervju av enkeltlærere og elever på 2. – 6. årstrinn i tillegg til dokumentanalyse av arbeidsplaner til elever. Som hovedmetode ved implementering vil vi bruke aksjonsforskningsmetoden. Vi vil som forskere være en del av skolen og sammen med lærerne og elevene utvikle vår skole i forhold til elevmedvirkning. Som forskere har vi taushetsplikt.

Frivillig deltagelse og anonymisering av data:

Det vil være frivillig å delta og det vil ikke få konsekvenser for arbeidssituasjonen/ elevsituasjonen dersom man ikke ønsker å delta. Informantene kan trekke seg når som helst uten å gi begrunnelse.

Intervjuene vil bli tatt opp på band. Disse vil bli makulert ved prosjektslutt. Alle data vil bli anonymisert og under prosjektet oppbevart i låst arkiv.

Hensikten med forskningen:

Vi ønsker å videreutvikle vår skole slik at vi får økt elevmedvirkning i tråd med lov og avtaleverk.

Etter forskningsperioden

Vi vil informere om resultatet av vårt forskningsarbeid til foresatte, elever og lærere ved skolen. Vår leder for Oppvekst og Kultur vil få tilsendt ett eksemplar av masteroppgaven.

Vennlig hilsen

Heidi Olsen Sværd
Masterstudent

Astri Enevoldsen Sletteng
Masterstudent

Siw Skrøvset
Veileder

6.4 Vedlegg 4 Forespørsel lærere

Til lærerne på 2. til 6. årstrinn ved Håkvik skole

Informasjon og forespørsel om datainnsamling på 2. - 6. årstrinn i forbindelse med masteroppgave med tittelen ”Elevmedvirkning”

I vår masteroppgave i ”Ledelse av pedagogisk virksomhet”, ønsker vi å forske på egen arbeidsplass på Håkvik skole.

Vår bakgrunn:

Vi startet på vår masterutdanning i 2001 og vil avslutte vår master innen 25.06.08. I vår forskning på egen arbeidsplass er vi studenter og forskere, ikke rektor og rektor stedfortreder. Vi skiller mellom disse rollene i vår forskning. Vi er oppmerksomme på at det er et avhengighetsforhold mellom skoleledelse og lærere og elever.

Veileder:

Siw Skrøvset ved Høgskolen i Tromsø er vår veileder i forskningsarbeidet. Våre planer for tema, problemstilling, metoder og datainnsamlinger er drøftet og er støttet av veilederen.

Hovedfokus i forskningsarbeidet:

Vi har valgt elevmedvirkning som tema for prosjektet. Vår skole har ei utfordring på dette området, spesielt innenfor elevmedvirkning i forhold til elevenes egen læring. Vi vil at elevene skal være aktiv deltagende i eget arbeid. Derfor har vi valgt følgende problemstilling:

Hvordan kan vi som skoleledere bruke aksjonsforskning for å initiere og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning?

Vi ønsker spesielt å finne ut av

- Hvordan kan elevene delta aktivt i utarbeidelse av arbeidsplaner og bruke dem slik at de opplever økt elevmedvirkning?

Intervju og dokumentanalyse som datainnsamling:

Vi vil som forskere være en del av skolen og sammen med lærerne og elevene utvikle vår skole i forhold til elevmedvirkning. Vi vil benytte kvalitativ metode i vårt arbeid. Som hovedmetode ved implementering vil vi bruke aksjonsforskningsmetoden. Vi vil sette i gang en aksjon ved først å intervjuere lærere og elever på 2. – 6. årstrinn, analysere arbeidsplaner til elever og i fellestid (s-time) jobbe sammen for å få økt elevmedvirkning.

Under intervjuet vil vi samtale om hva elevmedvirkning er og hvordan elevene medvirker i dag. Til slutt vil vi samtale om hvordan dere ser vi for dere at elevene kan være aktiv deltagende på egen arbeidsplan, både ved utarbeidelse og når de jobber med arbeidsplanen.

Som forskere har vi taushetsplikt.

Frivillig deltagelse og anonymisering av data:

Det vil være frivillig å delta og det vil ikke få konsekvenser for arbeidssituasjonen dersom man ikke ønsker å delta. Informantene kan trekke seg når som helst uten å gi begrunnelse.

Intervjuene vil bli tatt opp på band. Disse vil bli makulert ved prosjektslutt. Alle data vil bli anonymisert og under prosjektet oppbevart i låst arkiv.

Hensikten med forskningen:

I vår virksomhetsplan for 2008 og i Narvik kommune sin sektorplan for pedagogisk virksomhet, er elevmedvirkning ett sentralt tema. Vi ønsker å videreutvikle vår skole slik at vi får økt elevmedvirkning også i tråd med lov og avtaleverk. Under selve aksjonsforskninga vil vi våren 2008 sette av felles tid til temaet.

Etter forskningsperioden:

Vi vil informere om resultatet av vårt forskningsarbeid til foresatte, elever og lærere ved skolen.

Forespørsel:

Vi håper at du vil være med å bidra til vårt forskningsarbeid og til å utvikle Håkvik skole. Vi setter av to timer til gruppeintervjuet. Heidi vil foreta intervjuet og Astri vil være bisitter. Selvsagt ordner vi vikar og du vil få beskjed i god tid for tidspunkt for intervjuet.

Vennlig hilsen

Heidi Olsen Sværd

Astri Enevoldsen Sletteng

6.5 Vedlegg 5 Forespørsel foresatte

Til foreldre og foresatte til elever på 2. - 6. årstrinn.

Informasjon og forespørsel om datainnsamling i forbindelse med masteroppgave med tittelen "Elevmedvirkning"

I vår masteroppgave i "Ledelse av pedagogisk virksomhet", ønsker vi å forske på egen arbeidsplass på Håkvik skole.

Bakgrunnsinformasjon:

Vi startet på vår masterutdanning i 2001 og vil avslutte vår master innen 25.06.08. I vår forskning på egen arbeidsplass er vi studenter og forskere, ikke rektor og rektor stedfortreder. Vi skiller mellom disse rollene i vår forskning. Vi er oppmerksomme på at det er et avhengighetsforhold mellom skoleledelse og elever.

Veileder:

Siw Skrøvset ved Høgskolen i Tromsø er vår veileder i forskningsarbeidet. Våre planer for tema, problemstilling, metoder og datainnsamlinger er drøftet og er støttet av veilederen.

Hovedfokus i forskningsarbeidet:

Vi har valgt elevmedvirkning som tema for prosjektet. Vår skole har ei utfordring på dette området, spesielt innenfor elevmedvirkning i forhold til elevenes egen læring. Vi vil at elevene skal være aktiv deltagende i eget arbeid. Derfor har vi valgt følgende problemstilling:

Hvordan kan vi som skoleledere bruke aksjonsforskning for å initiere og planlegge oppfølging av økt elevmedvirkning?

Vi ønsker spesielt å finne ut av

- Hvordan kan elevene delta aktivt i utarbeidelse av arbeidsplaner og bruke dem slik at de opplever økt elevmedvirkning?

Intervju og dokumentanalyse som datainnsamling:

Vi vil som forskere være en del av skolen og sammen med lærerne og elevene utvikle vår skole i forhold til elevmedvirkning. Vi vil benytte kvalitativ metode i vårt arbeid. Som hovedmetode ved implementering vil vi bruke aksjonsforskningsmetoden. Vi vil sette i gang en aksjon ved først å intervjuere lærere og elever på 2. – 6. årstrinn, analysere arbeidsplaner til elever og i fellestid (s-time) jobbe sammen for å få økt elevmedvirkning.

Under intervjuet vil vi samtale om hva elevmedvirkning er og hvordan elevene medvirker i dag. Til slutt vil vi samtale om hvordan elevene ser vi for seg at de kan være aktiv deltagende på egen arbeidsplan, både ved utarbeidelse og når de jobber med arbeidsplanen.

Vi vil intervjuere i gruppe fire elever fra 2. og 3. årstrinn og tre elever fra henholdsvis 4., 5. og 6. årstrinn. Vi vil sette av to timer til gruppeintervjuet mandag 7. desember kl.09.00 og kl.12.00. Astri vil foreta intervjuet og Heidi vil være bisitter.

Vi ber om tillatelse til å:

- Intervjue ditt barn
- At datamaterialet etter intervjuet vil bli analysert, tolket og brukt i masteroppgaven

Som forskere har vi taushetsplikt.

Frivillig deltagelse og anonymisering av data:

Det vil være frivillig å delta og det vil ikke få konsekvenser for elevsituasjonen dersom man ikke ønsker å delta. Informantene kan trekke seg når som helst uten å gi begrunnelse. Intervjuene vil bli tatt opp på band. Disse vil bli makulert ved prosjektslutt. Alle data vil bli anonymisert og under prosjektet oppbevart i låst arkiv.

Hensikten med forskningen:

Vi ønsker å videreutvikle vår skole slik at vi får økt elevmedvirkning i tråd med lov og avtaleverk.

Etter forskningsperioden

Vi vil informere om resultatet av vårt forskningsarbeid til foresatte, elever og lærere ved skolen.

Vennlig hilsen

Heidi Olsen Sværd

Astri Enevoldsen Sletteng

.....
Returslipp til skolen. Leveres innen 22.11 .07

Elevens navn:.....

- Jeg / vi gir tillatelse til at dere intervjuer mitt barn i gruppe og at datamaterialet etter intervjuet vil bli analysert , tolket og brukt i masteroppgaven.

.....
Foreldre / foresattes underskrift

6.6 Vedlegg 6 Loggmal for masteroppgave - eksempel

LOGG FOR MASTEROPPGAVE AKSJONSFORSKNINGSPROSJEKT : ELEVMEDVIRKNING PÅ HÅKVIK SKOLE

MØTENAVN	Informasjonsmøte lærerne
TIL STEDE	Alle unntatt Silje.
TID	Tirsdag 23.10.07
STED	Personalrommet
KOPI	

REFERAT :	Ansvar	Frist
<p>Gikk gjennom presentasjonen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Forskning viser ○ Kunnskapsløftet om elevmedvirkning ○ Problemstilling ○ Forskningsdesign ○ Aksjonsforskning ○ Aksjonsplan for skolen ○ Hvorfor gruppeintervju ○ Praktisk gjennomføring ○ Forskningsspørsmålene 		
<p>Vi informerte om at alle ville få skriv om intervju av lærerne. Vi informerte også om at de som ikke ønsket å delta måtte gi beskjed til Heidi eller Astri.</p>	Astri	26.10
<p>Vi må huske å informere Silje.</p>	Heidi	26.10
REFLEKSJON:		
<p>Vi følte at vi ble godt mottatt. Lærerne var engasjerte og positive, de stilte spørsmål og kom med konstruktive tilbakemeldinger bl.a. på valg av utvalg til gruppeintervjuene og sammensetning av elever og lærere i de ulike gruppene.</p> <p>Etter møtet gjør vi følgende valg:</p> <p>Gruppeintervju elever:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2 elever fra 2. og 2 elever fra 3. årstrinn 2. 1 elev fra hvert årstrinn: 4., 5., og 6. <p>Gruppeintervju lærere:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utvalgte fra 2. – 6. årstrinn, max 4 lærere <p>Vi må redigere tekst på presentasjonen før brukerrådsmøtet 26.10</p>		

6.7 Vedlegg 7 Kategorisering av intervju

Forskningsspørsmål: 1.Hva er elevmedvirkning?	
Intervjuspørsmål til elevene: Kan dere fortelle meg hva ordet elevmedvirkning betyr?	Ingen av elevene visste hva ordet elevmedvirkning betydde.
Intervjuspørsmål til lærerne: Kan dere fortelle meg hva ordet elevmedvirkning betyr?	Definisjon: Elevene skal ha innflytelse på egen skolehverdag. Ta ansvar sjøl. Lærerne kom her med mange eksempler på elevmedvirkning som fremkommer under punkt 2.

Forskningsspørsmål: 2.Hvordan medvirker elevene i dag?	
Intervjuspørsmål til elevene: Kan dere fortelle meg hvordan dere er med på å bestemme i dag?	Ingen visste hva ordet demokrati betyr. 4. – 6. årstrinn har klasseråd og elevråd. Elevene velger innhold i oppgaver i engelsk, ulike fargekoder i matematikk, bok i leseprosjekter, emne i foredrag. Velger sjøl Mitt valg/ klassens valg i fysisk aktivitet. Får bestemme noe på gym: Eksempel: noen ganger de siste 15 minuttene og utegym hvor flertallet bestemmer innhold.

<p>Intervjuspørsmål til lærerne:</p> <p>2. Kan dere fortelle meg hvordan elevene er med på å bestemme i dag?</p>	<p>1. og 2. årstrinn har ikke klasseråd og elevråd. 4. – 6. har begge deler.</p> <p>Lærerne kom med mange konkrete eksempler: Elevene har alternativer å velge blant, mitt valg i fysisk på fredager, innkjøp til utstyrskasse for hvert årstrinn, hva de kan gjøre i friminuttene og hvordan skolegården skal se ut.</p>
	<p>Elevene velger spor i matematikkbøkene og de velger bok i lesing, valg av tema i prosjekter eks avis, valg av leselekse, ulike alternativer i oppgaver i norsk, noe valg av arbeidsmetoder, noen åpne oppgaver og ulike presentasjonsformer.</p> <p>I fysisk samles alle i 5.-7. og de kommer med forslag på aktiviteter som fremkommer på arbeidsplanene. I utvida storfri organiserer, bestemmer og utfører elevene de ulike aktivitetene.</p> <p>Elevene vurderer seg sjøl ved bruk av mållark .</p> <p>På de fleste årstrinn har elevene stor medbestemmelse på samlingsstunda: Bestemme innhold, lage tekster, hvem gjør hva...</p> <p>Elevrådssaker: aktiviteter på banene, klasseråd, klasseregler.</p> <p>Spesielt for de minste:</p> <p>Elevene bestemmer hvem de skal være sammen med, hvem de skal jobbe sammen med, hvor de skal gå på tur, valg av uteleker.</p> <p>Når de jobber med stasjonsarbeid velger de aktiviteter og metoder. Mange muntlige valg og bevisstgjøringer i daglig arbeid.</p>

Forskningsspørsmål: 3. Hvordan kan elevmedvirkning være en drivkraft for egen læring?	
<p>Intervjuspørsmål til elevene: Fortell meg hvordan dere ser for dere at dere kan være med på å bestemme hva dere skal lære ?</p>	<p>Forslag: Velge konkrete oppgaver i KHV, for eksempel i korssting Velge leselekse i egen bok. Ønsker å bestemme mer i gym. Friere metodevalg i KRL og NAMIS, f. eks hvordan finne fakta og sjøl bestemme hvordan legge fram i prosjekter</p>
<p>Intervjuspørsmål til lærerne: 3. Kan dere fortelle meg hvordan dere ser for dere at elevene kan medvirke i egen læring?</p>	<p>Elevene bør kartlegges oftere slik at undervisningen kan tilrettelegges bedre enn i dag. Mer bruk av læringsstrategier. Flere metodevalg i framtida. Et mål for undervisning: motiverte elever. Hjelp elevene i gang: progresjon i medvirkning, begynne med å ta små valg... Mer refleksjon – egenrefleksjon. De voksne må lære elevene å ta valg og å vurdere/reflektere. Spesielt for de minste: elevene være aktivt med både før – og etter oppgaver, refleksjon.</p>

Forskningsspørsmål: 4. Hvordan deltar elevene aktivt i utarbeidelse av arbeidsplaner i dag?	
<p>Intervjuspørsmål til elevene: Kan dere fortelle om dere er med på bestemme hva som skal stå på arbeidsplanen deres i dag?</p>	<p>Lærerne skriver arbeidsplanen. Ingen elever verken skriver eller er med å bestemme noe som skal stå skrevet. De får velge noe innhold. Det gjøres avtaler om mål på samtaletimene, men det kommer ikke fram på arbeidsplanene.</p>

<p>Intervjuspørsmål til lærerne:</p> <p>Kan dere beskrive hvordan dere utarbeider arbeidsplaner på trinnet ditt i dag?</p>	<p>Lærerne utarbeider arbeidsplanene.</p> <p>Arbeidsplanene beskriver arbeidet som skal gjøres over ei uke, lite faste lekser.</p> <p>Individuell arbeidsplan for enkeltelever.</p> <p>Dag til dag lekser etter spesiell avtale med foresatte og elev.</p>
---	--

Forskningsspørsmål: 5. Hvordan kan elevene delta aktivt i utarbeidelse av sine individuelle arbeidsplaner?

<p>Intervjuspørsmål til elevene:</p> <p>Kan dere si meg hvordan dere kan være med på å bestemme hva som skal være med i deres egen arbeidsplan?</p>	<p>Vanskelig for elevene å se det for seg.</p> <p>Kom med praktiske eksempler som lappe til lærer og lærer skriver på og åpne felt som de sjøl kan skrive inn i.</p>
<p>Intervjuspørsmål til lærerne:</p> <p>Kan dere fortelle meg hvordan dere ser for dere hvordan elevene kan delta mer aktivt slik at de opplever økt elevmedvirkning?</p>	<p>Fast tid til å delta aktivt i utarbeidelse.</p> <p>Periodeplan over mer enn ei uke.</p> <p>Bruk av læringsplattformen Moodle hvor de kan sette inn egne mål og skrive inn egne oppgaver.</p>

Forskningsspørsmål: 6. Hvordan jobber elevene med arbeidsplanen i dag?

<p>Intervjuspørsmål til elevene:</p> <p>Kan du beskrive hvordan du jobber med arbeidsplanen din?</p>	<p>Ikke fastsatte antall timer arbeidsplan på de ulike trinn. Noen mer- andre mindre avhengig av lærer og fra uke til uke.</p> <p>I tillegg flere timer i 3. enn i 4 årstrinn.</p> <p>Lekser: leselekser i norsk og engelsk og ukas ord fast hjemme . Ett trinn faste matematikklekser (6.) og ett trinn kan pugge ukas ord på skolen (5.)</p>
---	--

	<p>Arbeid som skal gjøres:</p> <p>5. årstrinn fikk bestemme om hvordan forberede seg til matteprøve.</p> <p>Skal – bør – kan oppgaver:</p> <p>Ingen reelle valg. Alle skal gjøre skal og resten (bør og kan) hvis de har tid. De hadde kan og bør mer i 3. enn i både 4. 5. og 6. årstrinn.</p> <p>Utvida storfri: Elevene bestemmer alt, men lærerne sikrer at det er aktiviteter som passer alle trinn.</p>
<p>Intervjuspørsmål til lærerne:</p> <p>Kan dere beskrive hvordan elevene jobber med arbeidsplanen sin?</p>	<p>Lærerne er veiledere og motivatorer i arbeidsplanøktida.</p> <p>På planen står det hvilket arbeid som skal gjøres, en gjøreplan.</p> <p>De har arbeidsplantimer hvor de velger eget arbeid.</p> <p>”Åpen skole”: Elevene kan ofte gå fritt rundt på skolen og velger sjøl hvor de vil jobbe og hvor de vil jobbe på ledig datamaskin i arbeidsplanøkter.</p> <p>Velger fag og arbeid sjøl i arbeidsplantimene.</p> <p>Felles gjennomgang av stoff kommer fram på planen.</p> <p>Velger sjøl hva de skal gjøre hjemme og på skolen.</p> <p>4. – 6. årstrinn: Kun leselekser som må gjøres hjemme</p> <p>”Skal” oppgaver må alle gjøre, men noe individuelt tilpasset.</p> <p>”Bør” og ”kan” oppgaver etter om elevene har tid.</p> <p>Lite oppfølging av avtaler fra samtaler.</p> <p>Første årstrinn: ikke arbeidsplan, men stasjonsarbeid</p> <p>Andre årstrinn: arbeidsplan med økter (enkeltdager)</p>

Forsknings spørsmål: 7. Hvordan kan elevene delta aktivt når de jobber med arbeidsplaner?	
<p>Intervju spørsmål til elevene: Kan dere si meg hvordan dere kan være med på å bestemme hvordan dere jobber med på deres egen arbeidsplan?</p>	<p>En elev ønsker avtale fra samtale timer inn på arbeidsplanen.</p> <p>Metodevalg: Elevene gir eksempler på at de kan lære det samme på ulike måter. For eksempel: velge sjøl hvor finne fakta, på nettet eller i bok</p> <p>Individuelle planer slik at elevene får jobbe med det de sjøl trenger.</p>
<p>Intervju spørsmål til lærerne: Kan dere si meg hvordan elevene kan være med på å bestemme hvordan de jobber på egen arbeidsplan?</p>	<p>Ønsker å gå fra gjørelseplan til målplan.</p> <p>Ønske om overgang til nye periodeplaner med tydelige mål for læring, valg av oppgaver og metoder og vurdering/ refleksjon</p> <p>Viktig hvordan periodeplanene utformes. Hvis utforminga blir som arbeidsplanen i dag, da er vi like langt!</p> <p>Mer foreldremedvirkning inn i avtaler og oppfølging.</p> <p>Refleksjon over hva man har lært inn på arbeidsplanen.</p> <p>Bruke samtale tiden mot læring og målsetting.</p> <p>Bør se på skal - bør –kan oppgaver: Hvordan få inn medbestemmelse her?</p> <p>Bevisstgjøre elevene når de har medvirkning.</p> <p>Oppfølging fra samtaler på arbeidsplanen f.eks tomme felt eller fast dag i uka med oppfølging fra samtaler.</p> <p>Mitt valg i ulike fag - ikke bare fysisk og mer åpne oppgaver i flere fag.</p>

6.8 Vedlegg 8 Dokumentanalyse av arbeidsplaner

Årstrinn/uke:	Utarbeidelse:	Arbeidsplanøkter:	Valg av oppgaver:	Planlegging:
1				
Uke 40			Ekstralekser	
Uke 39			Ekstralekser	
Uke 38			Ekstralekser etter avtale	
2				
Uke 40			Velger ord til ukas ord Velger bokstavform Kanoppgave i matematikk Temavalg i turboka	
Uke 39		2 ganger	Velger hvilke leselekssider Velger ord fra ABC	
Uke 38		1 økt		
3				
Uke 40			Børoppgaver i no og ma	
Uke 39		2 ganger	Børoppgaver i no og ma Velger tema fra tur i elvaskriftlig Velger dyre fra fjæraskriftlig	
Uke 38		1 økt	Børoppgaver i no og ma	
4				
Uke 40		6 ganger - ulik lengde	Kanoppgaver i no, eng og ma	
Uke 39		5 ganger-ulik lengde	Kanoppgaver i no, eng og ma	
Uke 38		5 ganger-ulik lengde	Bok i leseprosjekt Kanoppgaver i ma, no og eng	
5				
Uke 40		1 økt.	Valg av tema fra bytur Valg av dyr i NAMI Valg av eng.ord på bytur, by i England. Valg av språk:eng/no	
Uke 39		1 økt	Børoppgave i matematikk, engelsk og norsk Valg av dikt	
Uke 38		1 økt	Børoppgaver i norsk og engelsk	
6				
Uke 40		4 ganger – ulik lengde	Børoppgaver i ma, no og eng Kanoppgaver i no og en Velger tid i leseprosjekt utover 30 min Valg av IK Toppgaver	Målark for valg av presentasjon

Årstrinn/uke:	Utarbeidelse:	Arbeidsplanøkter:	Valg av oppgaver:	Planlegging:
Uke 39		4 ganger- ulik lengde	Bør oppgaver i ma, no og eng Kan oppgave i norsk Velger tid i leseprosjekt utover 30 min	
Uke 38		5 ganger-ulik lengde	Bør oppgaver i ma, eng og no Kan oppgave i no og eng Valg av omfang i KRL	Planlegge utvida storfri
7				
Uke 40			Bør oppgaver i no, ma og eng Valg av arbeidsmengde utover et minimum i leseprosjekt	Planlegge aktivitetsdag
Uke 39		1 økt	Bør oppgave i ma og eng	
Uke 38		1 økt	Bør oppgave i engelsk	

Årstrinn:	Vurdering:	Leselekser:	Metoder:	Elevsamtaler/samtaletimer	Demokrati
1					
Uke 40					
Uke 39					
Uke 38					
2					
Uke 40		Velger lesebok i lekse			
Uke 39					
Uke 38					
3					
Uke 40					
Uke 39					
Uke 38					
4					
Uke 40		Velger bok sjøl			
Uke 39		Velger bok sjøl Antall sider			
Uke 38		Velger bok Ant sider			
5					
Uke 40			Norsk: PC eller norsk bok NAMI: Bok eller internett Eng: Leksikon eller internett...		
Uke 39 og 38					

Årstrinn:	Vurdering:	Leselekser	Metoder	Elev-samtaler/ samtaletimer	Demo- krati
6					
Uke 40		Valg av bok	Prosjekt. Valg av metoder i leseprosjekt (egenlesing, lydbok, voksenlesing)		Klasse- råd
Uke 39		Valg av bok	Valg av metode for presentasjon		
Uke 38	Målark i ordliste	Velger omfang av leselekse	Valg av metode for presentasjon		
7					
Uke 40	Målark etter j- lyden	Gruppa velger bok (grip boka)			Klasse- råd
Uke 39		Valg av bok			
Uke 38					

6.9 Vedlegg 9 Tiltaksplan for videre oppfølging av aksjonen

Hva				Når
Om-råder	Delmål	Dokumentasjon	Tiltak	
Demo-krati	*Klasseråd på alle årstrinn *Fokus på læringsarbeid i elev- og klasseråd *Bevisstgjøre elevene på når de har medbestemmelse *Lære elevene hva begrepene demokrati og elevmedvirkning betyr	*Framkommer på arbeidsplanene *Referat fra klasse- og elevrådsmøter	*Oppfølging av vedtatt plan for klasse- og elevrådsarbeid *Gjennomføre måldebatt om innhold i klasseråd og elevråd *Fast system på informasjon fra elevrådskontakt	Høst 2008
Plan-legg-ing	*Elevene aktivt med i planlegging av eget og felles arbeid *Videreutvikle mappemetoden	*Avsatt tid framkommer på ukeplanene *Målark	*Kurs og ideutveksling *Hospitere på Borgtun skole *Avsette felles tid til utarbeidelse av målark	Vår 2009
Under-vis-ings-metod-er	*Større innflytelse på valg av metoder *Lærerne tilrettelegger for valg av metoder *Videreutvikle mappemetoden	*Arbeidsplaner *Halvårsplaner	*Kurs i bruk av ulike metoder med fokus på elevmedvirkning *Pedagogiske debatter med refleksjon	Høst 2009
Vur-dering og reflek-sjon	*Elevene delaktige i vurderingsarbeid *Videreutvikle underveisvurdering *Utarbeide system for dokumentasjon over vurdering	*Gjennomførte elevsamtaler *Innhold mappe *Halvårsplaner *Samtaleskjema *Arb planer med egenvurd. og hvilken form tilbakem. fra lærer	*Avsette mer felles tid til utarbeidelse av målbevis *Videreføre innkjøp av læreverk med mål og refleksjon *Kontorfullmektig lager elevmapper i nytt arkivskap *Team organiserer elevsamtaler *Felles vurdering av mapeinnhold *Videreutvikle maler for halvårsplaner *Felles evaluering av samtaleskjema *Videreutvikle nye arbeidsplaner	Vår 2009 Høst 2008 Mars 2008 Feb 2008 Aug 2008

Hva				Når
Om- råder	Delmål	Dokumentasjon	Tiltak	
Ar- beids- planer	*Delaktige elever i utarbeidelse av planene *Elevmedvirkning framkommer på planen *Elevenes avtaler fra samtaletimer framkommer på arb.plan *Innhold og omfang av arbeidsplanøker *Bevisstgjorte lærere om deres egen rolle her *Bevisstgjorte lærere for nåtid og for hvem ved felles gjennomgang	*Moodle *Arbeidsplaner	*Mer opplæring av Moodle *Videreutvikle nye arbeidsplaner *Pedagogiske debatter med refleksjon	Febr 2008 og løpende
	*Overgang fra ukeplan til periodeplan *Gå over fra gjøreplan til målplan	*Periodeplan *Målplan	*Vurdere overgang fra ukeplan til periodeplan og fra gjøreplan til målplan *Utarbeide skjema for periodeplaner/ målplaner	Mai 2008 Aug. 2008
Sam- arbeid og prog- resjon	*Videreutvikle systemer for elevmedvirkning *Felles systemer implementert *Progresjon i elevmedvirkning fra 1. -7. årstrinn *Bedre informasjon om hverandres arbeid mellom trinnene	*Virksomhets- planen *Plan- dokumenter	*Pedagogiske debatter med refleksjon *Vedtak i klubb *Avsette felles tid til ideutveksling og informasjon	Vår 2009

